संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

सुदूरपश्चिम प्रदेश

२०८३

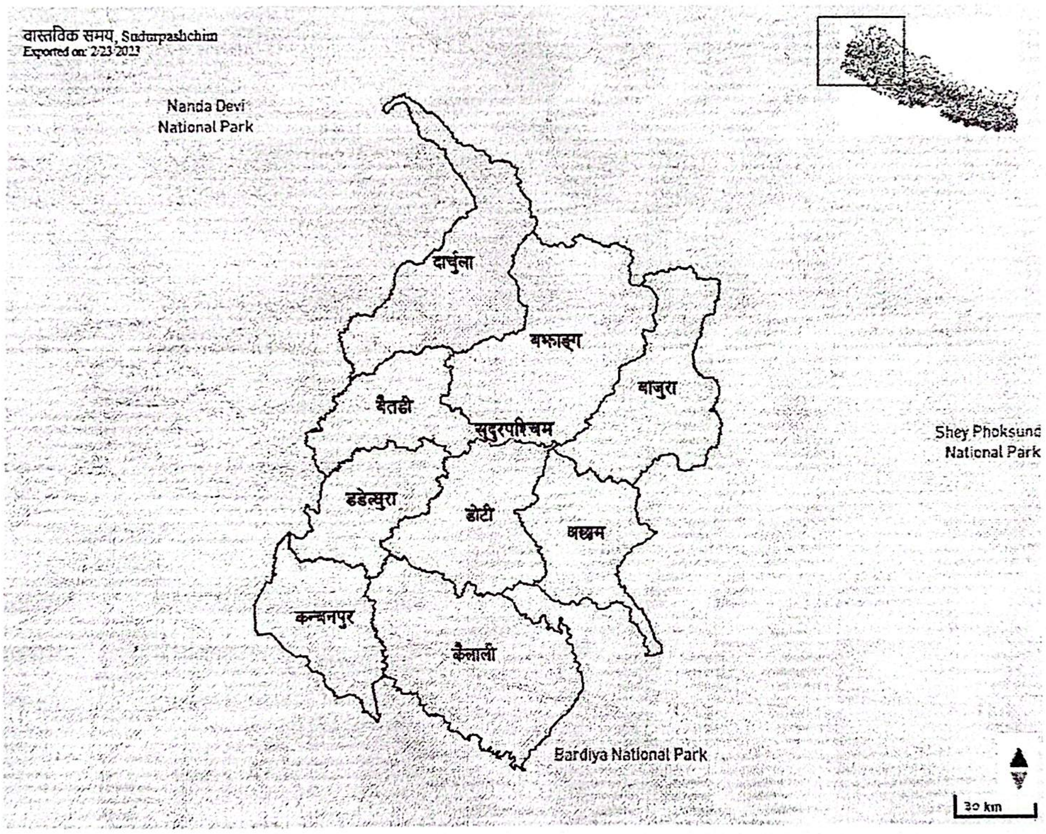

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार

सामाजिक विकास मन्त्रालय

धनगढी, कैलाली

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७८

प्रदेश सचिव

दस्तावेजको नामः संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८०

प्रकाशकः सामाजिक विकास मन्त्रालय, सुदूरपश्चिम प्रदेश

तयार गरिएको वर्ष : वि. स.२०८०

दोश्रो संशोधन वर्ष : वि. स.२०८२

तेस्रो संशोधन वर्ष : वि. स.२०८३

समन्वय तथा सहकार्य : संरक्षण विषयगत क्षेत्र समन्वय समिति र संरक्षण विषयगत क्षेत्र, सुदूरपश्चिम प्रदेश

आर्थिक/प्राविधिक सहयोग : शहरी विपद् तथा भूकम्पीय पूर्वतयारी परियोजना

CamScanner

विषय सूची

परिच्छेद १ : परिचय 1

१.१ पृष्ठभूमि 1

१.२ योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य र अपेक्षित प्रतिफल 2

२.१ संरक्षणका विश्वव्यापी सिदान्तहरु 4

२.२.२ विपदमा संरक्षणका सवाल 5

२.२.१ बाल संरक्षण 5

२.२.२. लैङ्गिक विभेदमा आधारितहिंसा 5

२.२.३. मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक सेवा 6

२.२.४ विस्थापन 6

२.२.५ कानूनी शासन तथा न्यायमा पहुँच 7

२.३ संरक्षण रणनीति 7

परिच्छेद ३: प्रकोप, सङ्कटासन्नता र जोखिम विश्लेषण 9

३.१ प्रकोप विश्लेषण 9

३.२ सङ्कटासन्नता विश्लेषण 9

३.३ विपद् क्षमता विश्लेषण 10

४.१ भूकम्प 11

४.१.१ भूकम्पको सन्दर्भ: 11

४.१.२ भूकम्पको अनुमानित परिदृश्य 11

४.१.३ भूकम्प पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि सम्भावित चूनौती 11

४.१.४ भूकम्पको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनीति 12

४.१.५ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक तथा विद्यमान क्षमता विश्लेषण 12

४.१.६ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक पूर्वतयारीयोजना 12

४.१.७ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक प्रतिकार्य योजना 15

४.२ मनसुनजन्य विपद्: बाढी तथा पहिरो 19

४.२.१ बाढी तथा पहिरो सन्दर्भ 19

४.२.२ बाढी तथा पहिरोको अनुमानित परिदृश्य 20

CamScanner

संरक्षण विषयगत क्षेत्र समन्वय समिति
सुदूरपश्चिम प्रदेश
धनगढी, कैलाली

१. प्रदेश सचिव, सामाजिक बिकास मन्त्रालय	संयोजक
२. महाशाखा प्रमुख (सबै) समाजिक विकास मन्त्रालय	सदस्य
३. आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	सदस्य
४. शिक्षा विकास निर्देशनालय, सुदूरपश्चिम प्रदेश	सदस्य
५. प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	सदस्य
६. प्रदेश प्रहरी कार्यालय	सदस्य
७. संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सह—नेतृत्व प्रदायक संयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरु	सदस्य
८. संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरु	सदस्य
९. महिला विकास अधिकृत, सामाजिक विकास मन्त्रालय	सदस्य-सचिव

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७८

प्रदेश सचिव

४.२.३ बाढी तथा पहिरोका सम्भावित चुनौती......20
४.२.४. बाढी तथा पहिरोको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनीति......21
४.२.५ बाढी तथा पहिरोको सामना गर्न आवश्यक र विघमान क्षमता विश्लेषण......21
४.२.६ बाढी तथा पहिरोको पूर्वतयारी योजना......21
४.२.७ बाढी तथा पहिरोको प्रतिकार्य योजना......23
४.३ महामारी......26
४.३.१ महामारीको सन्दर्भ......26
४.३.२ महामारीको अनुमानित परिदृश्य......27
४.३.३ महामारीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा आउनसक्ने चुनौती......27
४.३.४ महामारीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनिति......27
४.३.५ महामारीको सामना गर्न आवश्यक र विद्धमान क्षमता विश्लेक्षण......27
४.३.६. महामारीको सामना गर्न आवश्यक पुर्वतयारी योजना......27
४.३.७ महामारीको सामना गर्न आवश्यक प्रतिकार्य योजना......29
४.४ अन्य विपद......32
४.४.१ अन्य विपद्......32
परिच्छेद ५ः संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विघमान क्षमता तथा तयारी अवस्था......33
५.१ जनशक्ति व्यवस्थापन र परिचालन......33
५.२ संरक्षणका विषयगत क्षेत्रका लागि आवश्यक सामग्री......34
५.३ संस्थागत संरक्षण सयंन्त्र तथा संयन्त्र तथा समन्वय......34
परिच्छेद ६ः आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन......35
६.१ आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन......35
६.२ श्रोत व्यहोर्ने निकायहरुको नक्शांकन......36
परिच्छेद ७ : समन्वय र सहकार्य......37
७.१ संघ, प्रदेश जिल्ला र स्थानीय तहमा संरक्षण विषयगत क्षेत्र विचको समन्वय र सहकार्यः......37
७.२ अन्तर विषयगत क्षेत्र तथा निकायगत समन्वय र सहकार्य......37
परिच्छेद ८ः सूचना व्यवस्थापन, सञ्चार तथा पैरवी......38
८.१. सूचना व्यवस्थापन......38

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७८

प्रदेश सचिव

८.२ सञ्चार तथा पैरवी ....

परिच्छेद ९: अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समिक्षा ....

९.१ अनुगमन संयन्त्र र कार्यसूची ....

९.२ अनुगमन र मुल्यांकन कार्ययोजना .... :

९.३. योजना समिक्षा र परिमार्जन 3

अनुसूची .... Error! Bookmark not define

अनुसूचि २: संरक्षण जाँचसूची (Protection Checklist) 4

अनुसूचि ३ : संरक्षण विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व, सह-नेतृत्व र सदस्य संस्था विवरण 46

अनुसूचि ४ : मनोसामाजिक मनोविमर्शकर्ताको नक्साङ्कन 48

अनुसूचि ५ : अल्पकालिन आश्रय स्थल तथा आवास गृहको नक्साङ्कन 51

अनुसूचि ६ : अस्पतालमा आधारित एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्र 52

अनुसुची ७ स्थानीय तहमा रहेका मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको नक्सांकन 53

सन्दर्भ सामग्री 55

परिच्छेद १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

आपत्कालीन अवस्थामा अन्तराष्ट्रिय सहायता परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन संयुक्त राष्ट्रसंघको नेतृत्वमा विषय क्षेत्रगत समूह (Cluster) गठन गरी समन्वय गर्ने अन्तराष्ट्रिय अभ्यास रही आएकोले नेपालमा पनि यसको शुरुवात विक्रम संवत् २०६२ बाट भएको देखिन्छ । नेपालमा विक्रम सम्वत् २०६५ सालमा कोशी नदीको बाँध फुटेर भएको बाढीको विपद्मा मानवीय सहायता परिचालन गर्दा विषय क्षेत्रगत समूहको अभ्यास शुरु भएको देखिन्छ । तत् पश्चातका सबै विपद्मा यो अभ्यासलाई निरन्तरता दिइदै आएको छ । विक्रम सम्वत् २०७२ मा गएको भूकम्पमा समेत विषयगत क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको थियो ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७० को व्यवस्था अनुसार संघमा संरक्षण विषयगत क्षेत्र सहित हाल ११ विषयगत क्षेत्रहरु क्रियाशील रहेका छन् भने सुदूरपश्चिम प्रादेशिक विपद् व्यवस्थापन योजना २०७७ अनुसार यस प्रदेशमा पनि स्वास्थ्य, शिक्षण, संरक्षण, खानेपानी सरसफाई र स्वच्छता प्रवर्द्धन, शिविर व्यवस्थापन तथा आपत्कालिन आश्रय, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण, खोज तथा उद्धार, आपत्कालीन सञ्चार तथा बन्दोवस्ती, शीघ्र पुर्नलाभ विषयगत क्षेत्र क्रियाशील रहेका छन् । सुदूरपश्चिम प्रदेशमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व सामाजिक विकास मन्त्रालयले गरेको छ भने सहनेतृत्व युनिसेफ र यु.एन.एफ.पि.ए.ले गरेका छन् । अन्य प्रदेश स्तरका सरकारी, अन्तराष्ट्रिय संस्था र गैरसरकारी संस्था सदस्यका रुपमा रहेका छन् ।

कुनै पनि प्रकोपले अस्पताल, सडक, खानेपानी आपुर्ती, विद्यालय, सञ्चार, विद्युत जस्ता आधारभुत एवं अत्यावश्यक सेवामा असर पार्नुका साथै दैनिक जिवन निर्वाहका लागि चाहिने खाद्यान्न, खानेपानी, आश्रय स्थलको अभाव भै उपलब्ध भईरहेका स्वास्थ्य, शिक्षा, कानूनी सेवा लगायत सुरक्षा तथा संरक्षण सम्वन्धी अन्य सेवा प्रवाहमा समेत गम्भिर अवरोध सिर्जना हुने गर्दछ । प्रकोपको सामना गर्न नसक्दा मानिसले विपद् खेप्नुपर्दछ । विपद्का बेलामा विस्थापन, जीविकोपार्जनको अभाव, आवास, जग्गा र सम्पत्तिको विनाश, पहिचानका प्रमाणको क्षति, राहत सहयोगमा असमान पहुँच, सेवा प्राप्तिमा भेदभाव लगायत दुर्व्यवहार, हिंसा जस्ता अनेक किसिमका समस्या भोग्नुपर्दछ। सङ्कटासन्न समूह मुख्य गरी महिला त्यसमा पनि विशेष गरी सुत्केरी र गर्भवती महिला, एकल महिला, बालबालिका, किशोरकिशोरी, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, सामाजिक रुपमा बहिस्करणमा परेका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अति विपन्न, विस्थापित, शरणार्थी, अशक्त अवस्थाका विरामी, एचआइभि संक्रमित व्यक्तिहरु, दीर्घ रोगी बढी जोखिममा पर्दछन्। विपद् समान रुपमा आउँछ र त्यसको असर यिनै जोखिम समूहले गम्भिर रुपमा खेप्नुपरिरहेको अध्ययन् अनुसन्धानले देखाएका छन्। यस्ता सङ्कटासन्न समूहको लागि संरक्षण सेवा समयमै उपलब्ध गराउन आवश्यक हुन्छ। यदि सो सेवा नपुगेको खण्डमा मानसिक स्वास्थ्यमा समस्या आउने र घरेलु हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, बेचविखन तथा ओसारपसार, श्रम शोषण सम्बन्धि घटनाहरु बढ्न सक्ने देखिन्छ ।

सामान्यतया विपद्को समयमा प्रभावित व्यक्ति तथा समूह र विषेश रुपमा माथि पहिचान भएका जोखिम समूहलाई सुरक्षित रहन, मानवीय सहयोगमा पहुँच पुर्‍याउन, सम्भावित हिंसाबाट संरक्षित हुन तथा आफ्ना अधिकारको सुनिश्चितताका लागि सचेतना जगाउन र सशक्तिकरण गर्नमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रको ठूलो भूमिका रहने गर्दछ । अपांगता भएका व्यक्तिका लागि बिशिष्टिकृत सेवा उपलब्ध गराउन र प्रतिकार्यमा उनीहरुको सहभागिताका साथै क्रियाशिलता बढाउन सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थाले सामूहिक रुपमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गर्न पनि संरक्षण विषयगत क्षेत्रको आवश्यकता पर्दछ । सङ्कटासन्न समूहका समस्या तत्काल सम्बोधन गर्न मनोसामाजिक सहयोग, स्याहार, सूचना सम्प्रेषण

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली

CamScanner

तथा संरक्षण गर्न, संरक्षणका सवाललाई अन्य विषयगत क्षेत्रमा मूलप्रवाहीकरण गर्न प्रदेश संरक्षण विषयगत क्षेत्रले यो योजनामा भूकम्प, मनसुनजन्य (बाढी तथा पहिरो) र महामारीजन्य विपदलाई आधार मानी सो को अनुमानित परिदृश्य तयार गरी प्रदेश संरक्षण विषयगत क्षेत्रले यो बहुविपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरेको छ । यो योजना तत्कालीन अवस्था र विपद्का परिदृश्यलाई सम्बोधन गर्न बनाईएको दस्तावेज हो । यसलाई समय, सन्दर्भ र आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

१.२ योजनाको लक्ष्य, उद्धेश्य र अपेक्षित प्रतिफल

संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुलाई क्रियाशील बनाई राख्न, विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका लागि आवश्यक र प्रभावकारी समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गर्न र विना भेदभाव आवश्यकताका आधारमा मानवीय सहायतामा विपद प्रभावितहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्न संरक्षण विषयगत क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यस योजनाको लक्ष्य, उद्धेश्य र अपेक्षित प्रतिफल यस प्रकार रहेका छन् ।

लक्ष्यः

कुनै पनि विपद्मा महिला विषेशत गर्भवती, सुत्केरी, बालबालिका, एकल महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्ति तथा सिमान्तकृत समूहलाई हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण, हेला, जातीय छुवाछुत र भेदभावजन्य व्यवहारबाट रोकथाम गर्ने र मर्यादापूर्ण जीवन यापनका लागि सहयोग गर्ने ।

उद्धेश्यः

संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका उद्देश्य निम्न बमोजिम छन् ।

- प्रदेशको प्राथमिकतामा परेका प्रमुख विपद् क्रमशः भूकम्प, मनसुनजन्य विपद् (बाढी तथा पहिरो) र महामारीका सन्दर्भमा सरोकारवालाको क्षमता विकास गरी प्रभावकारी पूर्वतयारी र प्रतिकार्य गर्न सक्षम बनाउने ।
- संरक्षण विषयगत क्षेत्रका लक्षित बर्ग केन्द्रित न्यूनतम मानवीय आवश्यकता परिपूर्तिका लागि सहयोग गर्ने ।
- आपत्कालीन प्रतिकार्यमा सरोकारवालाको साझेदारी, समन्वय र सहकार्यमा सुधार गरी प्रदेशमा विपद्बाट हुनसक्ने क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न सहयोग गर्ने ।
- सङ्कटासन्न समूहमा पर्नसक्ने संरक्षण सम्बन्धि थप जोखिमबाट बचाउनका निमित्त आवश्यक सेवा यथासिघ्र उपलब्ध गराउने ।
- मानविय अवस्था पूर्व सङ्कटासन्न समूह लाई सचेत रहनका लागि आवश्यक एथेष्ट सुचना प्रबाह गराउने ।

अपेक्षित प्रतिफलः

यस योजनाको कार्यान्वयनबाट देहायका प्रतिफल हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

- प्रदेश र स्थानीय तहका संरक्षण विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धीत निकाय, समुदाय तथा सरोकारवाला बीच समन्वय संयन्त्र स्थापना भई उनीहरुको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमताको सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।
- आपत्कालीन अवस्थामा लक्षित वर्गमा हुनसक्ने हिंसा, शोषण, विभेद, दुव्यवहार, यौन तथा श्रम शोषण , बेचबिखन तथा ओसारपसार, एक्लीनु तथा अलग्गिनुजस्ता संरक्षण सम्बन्धी घटनामा कमी आईसुरक्षित वातावरण निर्माण भएको हुनेछ ।
- विपदजोखिम मूल्याङ्कन र लेखाजोखाका आधारमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अद्यावधिक भई कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ ।

CamScanner

- संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत बिशिष्टिकृत सेवाका लागि श्रोत व्यवस्थापन तथा विनियोजन, सुरक्षित आवास, एकद्धार संकट व्यबस्थापन केन्द्र, गुनासो सुनवाई तथा कानूनी सहायता, अस्थायी संरक्षण, बाल मनोरञ्जन स्थल, मनोसामाजिक मनोविमर्श जस्ता अत्यावश्यक सेवाको व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।
- प्रदेश स्तरीय दक्ष मानवीय श्रोत तथा भौतिक क्षमताको नक्साङ्कन भएको हुनेछ ।
- घटना व्यवस्थापन, संरक्षण सुचना प्रणालि स्थापना र संचालन र सिफारिस (रेफरल) प्रणालीको स्थापना भै आपत्कालिन अवस्थामा विशिष्टिकृत सेवा सुचारु भएको हुनेछ ।

परिच्छेद २ः विपदमा संरक्षणका सिद्धान्त, सवाल र रणनीति

२.१ संरक्षणका विश्वव्यापी सिदान्तहरु

मार्गदर्शक सिद्धान्तहरुः विपद्को अवस्थामा संरक्षणसँग सम्बन्धित कार्य गर्दा देहाय बमोजिमका सिद्धान्तहरूलाई (मार्गनिर्देशक) सिद्धान्तको रूपमा अंगिकार गरिनेछ । यी सिद्धान्तहरू विश्वव्यापी मानव अधिकार, महिला अधिकार, बाल अधिकार लगायत अन्य मान्य सिद्धान्तको आधारमा तय गरिएका छन् ।

संरक्षणका सिद्धान्तहरु

- **मानव अधिकारः** आपतकालीन सहयोगको क्रममा व्यक्तिको मानव अधिकारको पूर्ण सम्मान गरिनेछ । प्रभावित व्यक्तिलाई राहत वितरण सहयोग, शिक्षा, सीपमूलक तालिम, मनोसामाजिक सहयोग/मनोविमर्श लगायतका अन्य कुनै पनि संरक्षण सम्बन्धि सेवा प्रदान गर्दा मानव अधिकारका मूल्य मान्यताहरूलाई निर्देशक सिद्धान्तको रूपमा आत्मसात गरिनेछ ।
- **लैङ्गिक संवेदनशीलः** आपतकालीन अवस्थाबाट प्रभावित व्यक्तिलाई उद्धार, पुनःएकीकरण, मनोसामाजिक विमर्शलगायतका कुनै पनि सेवा प्रदान गर्दा लैङ्गिकताप्रति संवेदनशील मान्यताहरूलाई अवलम्बन गरिनेछ।
- **बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता संवेदनशीलः** आपतकालीन अवस्थाबाट प्रभावित बालबालिकालाई उद्धार, पुनःएकीकरण, मनोसामाजिक विमर्शलगायतका कुनैपनि सेवा प्रदान गर्दा बालबालिकाप्रति संवेदनशील मान्यताहरूलाई अवलम्बन गरिनेछ ।
- **गोपनीयताः** लैङ्गिक हिंसा लगायत गोप्य राख्नुपर्ने सूचनालाई कानूनबमोजिम उपलब्ध गराउनुपर्ने अवस्थामा बाहेक गोप्य राखिनेछ ।
- **विभेदरहित व्यवहार गरिनेः** प्रभावित व्यक्तिहरूलाई जात, जाति, वर्ण, वर्ग, रङ्ग, लिङ्ग, भाषा, धर्म, विचार, भौगोलिक, वा सामाजिक उत्पत्ति, सम्पत्ति, अपाङ्गता, जन्म अथवा अन्य हैसियतको कारणबाट राहत वितरण तथा अन्य सहयोग गर्ने क्रममा कुनै किसिमको भेदभाव गरिने छैन । तर उद्धार, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माण गर्दा विशेष किसिमको आवश्यकता भएका समूहलाई प्राथमिकता दिई विशेष संरक्षण गरिनेछ ।
- **समन्वय एवं सहकार्यः** प्रभावित तथा जोखिममा रहेका समूहको संरक्षण सम्बन्धी कुनै पनि सेवा प्रदान गर्दा सम्बन्धित सरोकारवालाहरू बीचमा केन्द्रदेखि स्थानीय स्तरमा सूचना आदान–प्रदान, समन्वय, सहयोग एवं सहकार्यलाई जोड दिइनेछ । प्रभावित व्यक्तिलाई सेवा प्रदान गर्नु अगाडि उनीहरूको अधिकारलाई मध्यनजर गर्दै प्रभावित व्यक्तिसँग पुर्याइने सेवा लिन निज इच्छुक छ वा छैन भन्ने बुझी सेवा लिन इच्छुक वा सहमत भएमा मात्र सेवा पुऱ्याउनुपर्नेछ ।
- **सेवामा निरन्तरता र दिगोपनाः** प्रभावित व्यक्तिहरूको संरक्षणमा उपलब्ध गराइने सेवाहरू संरक्षित व्यक्ति, परिवार वा समुदायमा पुनःस्थापित नभएसम्म उपलब्ध गराइनेछ ।
- **सुरक्षा र संरक्षणको प्रत्याभूतिः** प्रभावित व्यक्तिहरू संरक्षणका लागि सेवा लिन आइसकेपछि संरक्षित व्यक्तिको सुरक्षाको प्रत्याभूति त्यससँग सम्बन्धित निकायले मिलाउनेछ ।

CamScanner

पदमा संरक्षणका सिद्धान्त

- मानिसहरूको सुरक्षा, मर्यादा तथा अधिकारहरूको प्रवर्धन गर्नुर उनीहरूलाई थप हानि—नोक्सानीको सामना गर्नबाट जोगाउने ।
- आवश्यकता बमोजिम र भेदभावविना निष्पक्ष सहयोगमा मानिसहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।
- धम्क्याइएको अथवा वास्तविक हिंसा, जवर्जस्ती अथवा जानाजान गरिएका शारीरिक तथा मनोवैज्ञानिक असरहरूबाट पुनर्लाभ गर्न मानिसहरूलाई सहयोग उपलव्ध गराउने ।
- आफ्ना अधिकारहरूको सुनिश्चित गर्न मानिसहरूलाई सहयोग गर्ने ।

२.२.२ विपदमा संरक्षणका सवाल

२.२.१ बाल संरक्षण

बाल संरक्षण भन्नाले बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, दुव्र्यवहार, उपेक्षा, शोषणको रोकथाम र प्रतिकार्य हो । सामान्य अर्थमा कुनै पनि किसिमका सम्भावित जोखिमबाट बालबालिकालाई जोगाउनु नै बाल संरक्षण हो । उनीहरुमा विभिन्न रोग, कुपोषण र शारीरिक दुर्घटनाको संभावना अत्यधिक रहन्छ । उनीहरुको शारीरिक मनोवैज्ञानिक तथा सामाजिक विकासका लागि वयस्कको सहयोग अपरिहार्य हुन्छ । विपद्का बेलामा आफ्नो परिवारबाट सजिलैसँग एक्लिन वा अलग्गिन सक्दछन् । त्यसकारण उनीहरुको दर्ता प्रकृया र हराइरहेका बालबालिकाको खोजतलास गर्ने प्रयत्नलाई तत्कालै संस्थागत गरिनु पर्दछ । यस्ता बालबालिका अन्य बालबालिकाको तुलनामा वाल सैन्यमा भर्ती गराउने (द्वन्द्धको परिवेशमा) तथा यौनशोषण हुने, हेला हुने र अनेका खालका दुव्र्यवहार लगायत ओसारपसारको उच्च जोखिममा पर्दछन् । हुर्कदो उमेरका बालबालिकालाई सामान्य विकासका लागि कतिपय कुराको आवश्यक पर्ने भएकाले आफ्नै परिवारसँग हुँदा पनि कतिपय बालबालिकाले मानसिक आघात तथा विकासमा हुने अवरोधका कारण अति पीडा भोग्नुपर्ने वाध्यता हुन्छ । अपाङ्गता भएका वालवालिकालाई परित्याग गर्ने वा तिनको उपेक्षा गर्ने र भेदभावपूर्ण व्यवहारका कारणले यौन हिंसा तथा यौन शोषणको वढी जोखिममा पर्ने सम्भावना रहन्छ ।

विपद्को समयमा विशेष गरी राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय रुपमा ओसारपसार हुने घटनामा तिव्र वृद्धि हुन्छ । यस प्रकारको ओसारपसारले वालवालिका तथा महिलाहरुलाई यौन व्यवसाय, अति निकृष्ट श्रम, घरेलु काम, औद्योगिक कलकारखानामा काम गर्नुपर्ने वाध्यता हुन्छ र कतिपय सन्दर्भमा व्यक्तिको भित्री अंग झिक्ने, जर्वजस्ती विवाह गराउने गतिविधिमा समेत सम्लग्न गराएका हुन्छन् । त्यसकारणले, यस्तो अवस्थामा संरक्षण विषय समूहले निगरानी तथा अनुगमन गर्ने र तत्काल उद्धार गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसैलै बालबालिकाप्रति विभिन्न खालका अनैतिक क्रियाकलाप लगायत बाल अधिकार उलङ्घनका सम्भावनालाई सावधानिपूर्वक अनुगमन र उजुरी गरी, बाल संरक्षण सुचना प्रणालिको व्यबस्थापन गर्दै बालबालिकाको संरक्षण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ विशेष ध्यान दिनु पर्दछ ।

२.२.२. लैङ्गिक विभेदमा आधारित हिंसा

विपद्को समयमा लैङ्गिक हिंसा, जर्वजस्ती विवाह, बालविवाह, यौन जन्य हिंसा, जबरजस्ती करणी तथा ओसारपसार जस्ता गतिविधी तीव्र रुपमा हुन सक्दछन् ।पछिल्लो समयमा प्रविधि तथा सुचना प्रणालीको उल्लेख्य रुपमा विकास भएको छ ।यसको प्रयोग पनि उच्च रुपमा वढीरहेको पाइन्छ । एक वा सोभन्दा बढी व्यक्तिद्वारा कुनै व्यक्तिविरुद्ध उसको लिङ्गका आधारमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि वा डिजिटल मिडियाको प्रयोग गरी आंशिक वा पूर्ण रूपमा गरिने, सहयोग गरिने, बढावा दिइने वा विस्तार गरिने हिसात्मक कार्यहरु विपद्का वेला वढ्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

प्रदेश सचिव

विपद्को समयमा अपराधिक क्रियाकलापमा संलग्नहरुले परिस्थितीको अनाधिकृत रुपमा लाभ लिई र अरुलाई हानि पुर्याउने प्रयत्न गरिरहेको देखिन्छ । यस्तो परिस्थितीमा सबै सरोकारवाला निकाय तथा सघंसंस्थाले विपद प्रभावित व्यक्तिको यौन शोषण, यौन हिंसा तथा दुव्र्यवहार, प्रविधि-आधारित लैङ्गिक हिंसाको रोकथाम गर्नका लागि आवश्यक कदम चाल्नु पर्ने हुन्छ । सबै सरोकारवाला निकाय एवं संघ संस्थाले विपद् पूर्वनै प्रयाप्त पूर्वतयारी गर्ने, प्रभावित क्षेत्रको अनुगमन गर्ने र राज्यका आधिकारिक व्यक्तिलाई त्यस्ता गलत आचरण सम्वन्धी घटनाको सूचना दिनुपर्दछ । संरक्षण विषयगत क्षेत्रले त्यस्ता घटनाबाट पीडितलाई आवश्यक क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन सहयोग पुऱ्याउनु पर्दछ । यसका लागि संयुक्त रुपमा काम गर्न, सहकार्य र समन्वय गर्न, अन्तर निकाय र समुदायमा आधारित संरक्षण संयन्त्रलाई प्रभावकारी ढंगले परिचालन गर्नुपर्दछ ।

२.२.३. मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक सेवा

विपद्को समयमा व्यक्तिमा हुने तनावलाई फरक-फरक किसिमले विभिन्न प्रतिक्रिया जनाउँने गर्दछन् । विशेष गरी जवर्जस्ती विस्थापित भएको, परिवारबाट एक्लिएका वा अलग्गिएका, हिंसा प्रभावित अथवा पहिले नै मानसिक स्वास्थ्यको पीडा भोगेका व्यक्ति यस मानसिक समस्याबाट बढी प्रभावित हुने सम्भावना हुन्छ । यस समयमा मनोसामाजिक तथा सामाजिक समस्या अत्यन्तै गम्भिर हुन्छ र त्यसले दुरगामी तथा दीर्घकालीन असर पार्दछ । विशेषतः महिला तथा बालबालिकाको सन्दर्भमा त्यसको असर अझ भयानक हुन्छ किनकि जतिबेला परिवारको संरक्षण र स्नेहको आवश्यकता पर्ने समयमा नै आफ्नो परिवारबाट एक्लिनु वा अलग्गिनु पर्दा अनेक किसिमका जोखिममा पर्न सक्दछन् । यसरी पहिल्यै गरिबीको सामना गरिरहेका, विभेदमा परेका, सीमान्तकृत समूह, दुर्गम भौगोलिक क्षेत्रमा बसोबास गर्नेहरु विषेशतः प्रजनन् भूमिका रहेका जस्तै गर्भवती तथा सुत्केरी, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति थप मानसिक स्वास्थ्य एवं मनोसामाजिक समस्याको जोखिममा पर्दछन् । आपत्कालीन अवस्थामा सामाजिक (पारिवारिक विघटन,जीविकोपार्जनमा समस्या, सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगविद्यालय बन्द, जवर्जस्ती बसाईंसराइ, बालबालिका विरुद्ध बढ्दो हिंसा र लैङ्गिक हिंसा)र मनोवैज्ञानिक (दुःख,उदासिनता, चिन्ता, एक्लोपना) आदिले सामाजिक तथा आर्थिक जीवन तहसनहस हुने सम्भावना हुन्छ ।

सामाजिक तथा सांस्कृतिक रूपमा उपयुक्त किसिमले आधारभूत सेवा तथा सुरक्षा उपलब्ध गराउनु र पीडाको रोकथाम र भेदभावलाई सम्बोधन गर्न अत्यावश्यक हुन्छ । यदि समयमै मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा पुऱ्याउन सकिएन भने मानसिक तनावले, हिंसा लगायत आत्महत्याका घटनाहरु घट्न सक्ने संभावना हुन्छ । जसले सामाजिक जनजीवनलाई नै असर पार्न सक्दछ । यस्तो अवस्थामा तत्काल मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

२.२.४ विस्थापन

विपद्को समयमा धेरै व्यक्तिहरु आन्तरिक रुपमा विस्थापन हुनसक्दछन् । आफु वसिरहेको स्थान छाड्नु पर्ने बाध्यताले उनीहरुलाई तत्काल जीवनरक्षा गर्नुपर्ने आवश्यकता हुन्छ । विस्थापनले आम मानिस एवं प्रर्यावरणलाई प्रभाव पार्ने भएकोले यस्तो अवस्थामा विस्थापित क्षेत्रमा भिडभाड पनि हुने गर्दछ । त्यस्तो बेला बालबालिका आफ्नो अभिभावकबाट अलग्गिने वा एक्लिने, आपत्कालीन सहायताको पहुचबाट टाढा रहने सम्भावना रहन्छ । विशेष गरी आफ्नो स्थानबाट अन्य स्थानमा गएको अवस्थामा मानवीय सहायता प्रदान गर्ने संघ संस्थालाई उनीहरु गएको नयाँ स्थानबारे जानकारीको अभाव वा विस्थापितको दर्ता अभिलेख नभएको खण्डमा मानवीय सहायता पुऱ्याउन कठिन हुन्छ । विस्थापितप्रति कहिलेकाही आश्रय प्रदान गर्ने समुदायको नकारात्मक दृष्टिकोण भएको खण्डमा विस्थापित र आश्रय प्रदान गर्ने समुदाय वीच आपसी द्वन्द्व हुने र बसेको स्थानबाट जर्वजस्ती निकाला गर्ने जस्ता समस्या पनि आउन सक्छ । त्यसैले, यस किसिमका समस्यामा ध्यान दिई विस्थापित र आश्रय प्रदान गर्ने समुदायवीच सुमधुर सम्वन्ध कायम राख्न महत्वपुर्ण हुन्छ ।

२.२.५ कानूनी शासन तथा न्यायमा पहुँच

विपद्को समयमा प्रभावितको जनजिवन अस्तव्यस्त हुने र आवश्यक सेवासुविधाको अभाव हुने गर्दछ । राज्यसँग भएको सुरक्षा संयन्त्र पनि जनशक्तिको अभाव हुने, दण्डहिनताले प्रशय पाउने र सर्वसाधारणका लागि न्यायमा पहुँच प्राप्त गर्नलाई समस्या उत्पन्न हुन सक्दछ । यस्तो अवस्थामा समुदायको सक्रियतामा राज्यको सम्वन्धीत अधिकारीलाई कानुनको पालना गराउन र न्यायमा पहुँच वृद्धि गर्न सबै सरोकारवालाको सहयोग आवश्यक पर्दछ ।

२.३ संरक्षण रणनीति

२.३.१. विपद प्रभावित क्षेत्रमा मानव अधिकार उलंघनका घटनाको अनुगमन र प्रतिवेदन

- मानवअधिकार उलङ्घनका घटना र संरक्षणसँग सम्बन्धीत सूचना संकलन गर्ने । ।संरक्षण सुचना प्रणालि र घटना व्यवस्थापन मार्फत उक्त घटनाहरुको व्यवस्थित अभिलेखन गर्ने ।
- प्रभावित जनसंख्याको संरक्षणका लागि आवश्यक पर्ने सेवाहरुको पहिचान गर्ने ।
- घटना व्यवस्थापन गरि सरकार र सरोकारवाला निकायहरुमा एकिकृत सेवा प्रवाह गर्नकालागि आवश्यक सूचना आदानप्रदान गर्ने ।
- अभिलेखन भएका मानव अधिकार उलङ्घनका घटना लगायत बाल संरक्षण, लैङ्गिक हिंसा र विस्थापितका सवाल सम्बोधन भए नभएको सुनिश्चितता गर्न घटना व्यवस्थापन अन्तर्गत,प्रेषण प्रणालीको प्रवर्धन र निरन्तर केस फोलोअप गर्ने ।

२.३.२ जीवन रक्षाकोलागि संरक्षण सम्वन्धीका क्रियाकलापमा समन्वय

- विस्थापित क्षेत्रमा महिला, बालबालिका तथा अपागंतामैत्री अल्पकालिन संरचनाका लागि पैरवी गर्दै सो वर्गलाई प्राथमिकता दिने कार्यको प्रवर्धन गर्ने ।
- महिला, बालबालिकाको लागि पूर्व संचालित बालसंरक्षण एवं कल्याणकारी कार्यक्रमलाई निरन्तरता गर्नका लागि जोड दिने र परिवारबाट अलग्गिएका/एक्लिएका बालबालिकाको उद्धार, संरक्षण, परिवारको पहिचान, परिवारिक पुनर्मिलन,गर्न समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका विभिन्न संरक्षण सम्वन्धी कार्यमा अन्य विषयगत क्षेत्र तथा सरोकारवालासँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने र लैङ्गिक हिंसा तथा विभेदको लागि शुन्य सहनशीलता नीतिको प्रवर्धन गर्ने ।

२.३.३ संरक्षणका सवाललाई अन्य विषयगत क्षेत्रमा मूलप्रवाहीकरण

- सबै विषयगत क्षेत्रमा संरक्षणका सिद्धान्त अनुरुप संरक्षणका सवाललाई मूलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक समन्वय र सहजिकरण गर्ने ।
- विना भेदभाव, समान पहुँच र गुणस्तरीय मानवीय सहायता उपलब्धताको सुनिश्चित गर्ने ।
- प्रभावित क्षेत्रमा मानवीय सहायताका कार्यक्रमबारे जानकारी गर्न गराउन सूचना सम्प्रेशण प्रणाली र संरक्षण संजाल स्थापना गर्न सहयोग गर्ने ।
- संरक्षणका सवालवारे व्यापक रुपमा सचेतना जगाउने ।

२.३.४ हिंसा, दुव्र्यवहार, शोषण र विभेद्का घटनाको रोकथाम तथा प्रतिकार्य

- अस्थायी रुपमा बसोवास भैरहेका आश्रय स्थलमा हिंसा, शोषण र विभेद् हुन नदिन विषेश व्यवस्था मिलाउने ।
- अन्य विषयगत क्षेत्रको समन्वयमा परिवारबाट एक्लिएका, अलग्गिएका र अभिभावक विहीन भएका बालबालिकालाई पारिवारिक पुर्नमिलन सहित अन्य आवश्यक सहयोग गर्ने ।

प्रदेश सचिव

CamScanner

- गर्भवती, सुत्केरी तथा स्तनपान गराईरहेका महिलाको लागि विशिष्टकृत सेवाका लागि सहयोग गर्ने ।
- मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक मनोविमर्शका लागि सहयोग गर्ने ।
- हिंसा प्रभावितहरुका लागि प्रभावितमुखी बहुआयामिक सेवा एकद्धार प्रणाली मार्फत उपलब्ध गराउने ।

२.३.५ प्रदेश तथा स्थानीय तहको संरक्षण संयन्त्रको सुदृढिकरण रक्षमता अभिवृद्धि

- संरक्षण संयन्त्रको परिचालन गर्दै न्यायमा पहुँच पुऱ्याउन क्षमता विकास र सुदृढीकरण गर्न सहयोग गर्ने ।
- श्रोतसाधन र संजालको परिचालन गरी हराएका वा नष्ट हुन लागेका कानुनि कागजातपुनःप्राप्तिको लागि सहजीकरण गर्ने ।
- विस्थापित क्षेत्रमा स्थानीय संरक्षण र सुरक्षाका लागि आवश्यक पैरवी गर्ने ।

CamScanner

परिच्छेद ३: प्रकोप, सङ्कटासन्नता र जोखिम विश्लेषण

३.१ प्रकोप विश्लेषण

नेपाल प्राकृतिक प्रकोपको दृष्टिकोणबाट भूकम्प, मनसुनजन्य र अन्य विपद्को जोखिमयुक्त देश भएकोले सुदूरपश्चिम प्रदेश पनि अति जोखिम भएको प्रदेशको रुपमा लिन सकिन्छ । भौगोलिक अवस्थिति र हावापानीको दृष्टिकोणले यो प्रदेश विपद्को उच्च जोखिममा रहेको छ । गृह मन्त्रालयको सन् २०१५ देखि २०२५ सम्मको तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा यस अवधिमा यँहा प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिकका ३,७३० प्रकोपका घटनाहरु घटेको देखिन्छ । यस मध्ये भूकम्प, वाढी तथा पहिरो, डुवान, चटयाङ्ग, खडेरी, हिमपात, असिना, हिमपहिरो, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, हुरी वतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर, वन डँढेलोजस्ता प्राकृतिक प्रकोपका घटनाहरु घटेका छन् । यस अवधिमा ४६३ जना मानिसको मुत्यु भएको छ भने ७६ जना वेपत्ता भएका छन् । विभिन्न प्रकोपका घटनाबाट यस अवधिमा १४०२ जना मानिस घाइते भएका छन् । यस अवधिमा १,१७७ निजी घरहरु पूर्ण र ४,८३९ घरहरु आंशिक रुपले क्षति भएका छन्।(विपद पोर्टल, २०२५)यस प्रदेशको विपद पाश्र्वचित्र निर्माणका लागि गृह मन्त्रालय अन्तर्गतको विपद् पोर्टलको सन् २०१५ देखि २०२५ सम्मको तथ्याङ्कहरु विश्लेषण गर्दा यस प्रदेशमा मुख्य प्रकोपहरुको घटना र यस्ता घटनाहरुको पुनरावृत्तिका आधारमा क्रमशः आगलागी, पहिरो, वाढी, भारी वर्ष, भूकम्प,, हावाहुरी,, चटयाङ र वन डढेलो जस्ता प्रकोपहरु रहेका छन् ।

विगतको एक दशकको तथ्याङ्क विश्लेषणको आधारमा सुदूरपश्चिममा भूकम्पका १०५ वटा झट्का जसमा बझांग जिल्ला लाई केन्द्रबिन्दु बनाई ४८ वटा झट्का मापन गरिएको छ । विक्रम सम्वत् २०७९ कार्तिक २२ गते खसड राष्ट्रिय निकुञ्ज वरपर केन्द्रविन्दु बनाएर डोटी जिल्लामा गएको ६.६ म्याग्निट्यूडको भूकम्पले यो प्रदेशका डोटी, वैतडी, बझाङ र दार्चुला जिल्लाहरुमा प्रभाव पारेको थियो । त्यसैगरी आगलागी (१६६२)र बन डढेलो (९३) वाढी (१४२) तथा पहिरो (३९३) वटा घटना भई यस प्रदेशलाई मानवीय क्षतिका साथसाथै भौतिक तथा आर्थिक रुपले नराम्रो प्रभाव परेको देखिन्छ* (विपद पोर्टल, २०२५)।

३.२ सङ्कटासन्नता विश्लेषण

सुदूरपश्चिम प्रदेश नेपालको सात वटा प्रदेश मध्ये एक हो । यस प्रदेशको अधिकांश भुभाग पहाडी र हिमाली क्षेत्रले ओगटेको छ । मौसममा आधारित कृषिमा निर्भरता रहेको र खेतीयोग्य जमिनको कमी रहेकाले अत्यधिक भिरालो जमिनमा खेती गरिरहेको, अव्यवस्थित वसोवास रहेको, नदीनालाको प्रभावकारी व्यवस्थापन हुन नसकेको, हेभी औजार प्रयोग गरी सम्वेदनशिल भुभागमा सडक निर्माण कार्य गरिरहेको, पूर्वाधारहरुको विपद जोखिमको लेखाजोखा नगरी निर्माण गर्ने प्रवृत्ति रहेको, विपद जोखिम सम्बन्धी ज्ञान र जनचेतनाको कमी रहेको र मौलिक एवं परम्परागत ज्ञान सीप लोप हुँदै गएकोले यस प्रदेशमा विपद जोखिमको सम्मुखता र संकटासन्नता उच्च रहेको छ । यसैगरी मानव विकास सूचकांकको कमजोर अवस्था, लैङ्गिक विकास सूचकांकको न्यूनता, सिंचाईको कमी, कृषि उत्पादकत्वमा कमी, न्युन प्रतिव्यक्ति आय, सडक र एयरपोर्टमा पहुँचको कमी, सुरक्षित खानेपानीमा पहुँचको कमी, सरसफाइमा कमी, उचित बजार व्यवस्थापनको कमी, गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य र सञ्चार सेवाको पहुंचमा कमी, विद्युत र वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा कमी तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको न्यून उपस्थिति लगायतका कारणले गर्दा यहाँका निकायहरुको सक्षमता, संघसंस्थाहरुको क्रियाशिलता, पूर्वाधारको उत्थानशीलता र समुदायको उत्थानशीलता कमजोर रहेको देखाउँछ । यस प्रदेशका करीव २०.३% प्रतिशत जनसंख्या

---

*प्रादेशिक विपद् व्यवस्थापन योजना, २०७७

प्रदेश सचिव

निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनी रहेका छन् (ADB, २०२२)। नेपाल जीवनस्तर मापन सर्वेक्षण २०१०/११ का अनुसार राष्ट्रि औसत प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु.४१,६५९ रहँदा यो प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु.२८,५८४ रहेको छ । यस प्रदेशमा सङ्कटासन्न वर्ग २७,११२ रहेका छन् । गर्भवती महिला ५५८६ र स्तनपान गराइरहेका ६२५६ र अपांगता भएका व्यक्ति ४४६९ जना छन् ।

३.३ विपद् क्षमता विश्लेषण

प्रदेशको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको क्षमता कस्तो छ भन्ने सन्दर्भमा प्रदेश अन्तर्गत रहेका ९ जिल्ला र प्रदेशमा क्रियाशिल विषयगत क्षेत्र तथा मानवीय संघसंस्थाको समग्र क्षमताले निर्धारण गर्दछ । विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको क्षमता अन्तर्गत मूलभुत रुपमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गर्नलाई संस्थागत संरचना, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक कानुन, नीति नियम, समग्र रुपमा तयार भएका विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयनको लागि उपलब्ध श्रोतसाधन आदिको विश्लेषण गर्न आवश्यक हुन्छ ।

यस सन्दर्भमा, सुदूरपश्चिम प्रदेशको विपद् व्यवस्थापनको लागि आवश्यक ऐन, नीति तथा संरचना र सोही बमोजिम कार्यक्रम तथा योजना बनेको अवस्था देखिन्छ । समग्रतामा हेर्दा यस सुदूरपश्चिम प्रदेशमा विपद् व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरणका लागि प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन समिति सक्रिय रहेको अवस्था देखिन्छ । प्रदेश तहमा विविध प्रकारका ऐन, नियमावली तथा निर्देशिका बनेका छन् भने स्थानीय तहमा ऐन, नियम तथा निर्देशिका बन्ने क्रममा रहेका छन्। विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि प्रदेश र जिल्ला तथा अधिकांश स्थानीय तहमा आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्रको स्थापना हुनुका साथै आपतकालिन प्रयोजनका सामग्री भण्डारणको लागि गोदाम घरको व्यवस्थापन र आपत्कालिन कोषको प्रबन्ध भएको अवस्था छ ।

प्रदेश स्तरीय संरक्षण विषयगत क्षेत्र क्रियाशील रहेका रहेको छ भने जिल्लामा र स्थानीय तहमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रका समिति बन्ने क्रममा रहेका छन् । केही स्थानीय तहमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रका समिति बनेका छन् तर समितिको कार्यक्षमता न्यून रहेको छ । त्यसैगरी, यस सुदूरपश्चिम प्रदेशमा धनगढी एयरपोंट सहित आन्तरिक एयरपोंट (६) वटा भएसँगै विपद् प्रतिकार्यमा लागि तत्काल राहत तथा उद्धार कार्यका लागि धनगढीमा मानवीय सहायता स्थल (Humanitarian Staging Area) निर्माण गरी आवश्यक राहत तथा उद्धार सामग्रीहरु भन्डारण गरिएको अवस्था रहेको छ ।

परिच्छेद ४: प्रकोपको परिदृश्यमा आधारित जोखिम विश्लेषणर पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

४.१ भूकम्प

४.१.१ भूकम्पको सन्दर्भः

नेपालको संवेदनशील भूबनोटका कारणले गर्दा भूकम्पीय जोखिमको दृष्टिकोणले नेपाल विश्वमा एघारौं स्थानमा रहेको छ। नेपाल सक्रिय भूकम्पीय क्षेत्रमा पर्ने हुनाले जहिले पनि ठूला भूकम्प जान सक्ने सम्भावना छ । बीसौं शताब्दीमा मात्र हिमालय क्षेत्रमा आठ म्याग्नेच्यूड भन्दा ठूला तीन वटा विनासकारी महाभूकम्प गएका छन् । उदाहरणको लागि सन् १९०९ को काँगडा भूकम्प, सन् १९३४ को (विक्रम सम्वत् १९९०)को विहार नेपाल भूकम्प र सन् १९५० को आसाम भूकम्प रहेका छन् । त्यसै गरी २०७२ को गोर्खाको बारपाक केन्द्र बिन्दु बनाएर गएको भूकम्प पनि ठुलो रहेको थियो जसले ठूलो जनधनको क्षति गरेको थियो ।

भूकम्पीय परिदृश्यका आधारमा सुदूरपश्चिम प्रदेशका चारवटा जिल्ला डोटी, बझाङ, बाजुरा, अछाम र दार्चुला जिल्ला उच्च जोखिममा पर्दछन[४]। उच्च शहरिकरणका दृष्टिकोणले सुदूरपश्चिम प्रदेशका नौ वटा जिल्ला मध्ये कैलाली जिल्ला उच्च जोखिममा रहेको छ। सुदूरपश्चिम प्रदेश भूकम्पीय जोखिमका हिसावले उच्च जोखिममा रहेको प्रदेश हो । सन् २०१० देखि २०१९को अवधिमा भूकम्पका १५ वटा झट्काहरु महसुस गरिएको छ । वि.सं. २०३७ सालमा आएको ६.५ रेक्टर स्केलको बझाङ भूकम्पले यो प्रदेशका वैतडी, बझाङ र दार्चुलाका १२५ जना मानिसको मृत्यु, ११,६०४ घरमा क्षति र २४८ जना मानिस घाइते र थुप्रै वस्तुभाउको मृत्यु भएको थियो [५]।

पछिल्लो एक दशक २०७० देखि २०८२ को अवधिमा भूकम्पका १०५ झट्काहरु महसुस गरिएको छ । विक्रम सम्वत् २०३७ सालको भूकम्पमा वैतडी, बझाङ र दार्चुलाका १२५ जना मानिसको मृत्यु, ११,६०४ घरहरुमा क्षति, २४८ जना मानिस घाइते र थुप्रै वस्तुभाउको मृत्यु भएको थियो। २०८० असोज १६ देखि असोज २६ सम्म बझांग केन्द्रविन्दु बनाएर गएको भूकम्पले २९०६ वटा निजी घरमा पुर्ण क्षति रा ६१४० घरहरु आंशिक क्षति भएका थिए। जस अन्तर्गत जिल्ला जनस्वाथ्य कार्यालय द्वारा ३ जना मनोसामाजिक परामर्शदाता परिचालन गरी संकटासन्न समुहलाई सहयोग गरेको थियो (Bajahng Situation resport, 2023) ।

४.१.२ भूकम्पको अनुमानित परिदृश्य

सुदूरपश्चिम प्रदेश भित्र कुनै स्थानलाई केन्द्रविन्दु भएर ७.८ म्यागनिटियूडको भूकम्प गएको खण्डमा ५७ घरहरु ध्वस्त हुने र ४४८ घरहरु पूर्ण क्षति हुने अनुमान गरिएको छ । उक्त भूकम्पका कारण २०० व्यक्तिको मृत्यू, ६०० घाइते हुने र ५०० घरपरिवारका २,००० जनसंख्या प्रभावित हुने अनुमान छ । उक्त भूकम्पबाट १,२३५ महिला, ६९८ प्रजनन् उमेरका महिला (१५ देखि ४९), १२८ गर्भवति तथा स्तनपान गराईरहेका महिला, ४८ अपागंता भएका व्यक्ति, २४० पाँच वर्ष मुनिका बालबालिका र ४० अपांगता भएका व्यक्ति प्रभावित हुनेछन् ।

४.१.३ भूकम्प पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि सम्भावित चूनौती

- ५ वर्ष मुनिका बालबालिका, गर्भवती तथा सुत्केरी महिलामा शिघ्र कुपोषणको प्रकोप बढ्ने ।

---

[४]राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, विपद् पोर्टल
[५]प्रादेशिक विपद् व्यवस्थापन योजना, २०७७

प्रदेश सचिव

- खुला स्थानमा विस्थापितको अत्यधिक भिड लाग्नाले व्यवस्थापनमा कठिनाई हुने । बालबालिका, महिला, अपांगता भएका व्यक्तिहरूका लागि छुट्टै सुरक्षित स्थल व्यवस्थापनमा चुनौती ।
- लैङ्गिक हिंसा, यौन हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण र ओसारपसारका घटना बढ्ने ।
- महिला, बालबालिका, अपांगता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकहरुको आधारभूत सेवामा पहुँचको कमि हुने
- महिला, बालबालिका, अपांगतामैत्री का लागी पहुँच योग्य संरचनाहरुको कमि हुने ।
- मनोसामाजिक परामर्शदाता अभाव हुन सक्ने ।
- राहत, सुरक्षित स्थल, सेवा वितरणका कारण समुदायबीच विवाद, तनाव वा द्वन्द्व बढ्ने।
- हराएका बालबालिका, वृद्ध, वा एक्लिएका व्यक्तिहरूको पहिचान र परिवार पुनर्मिलनमा ढिलाइ ।
- राहत व्यवस्थापनको सिमित क्षमता तथा सडक पहिरोका कारण अवरुद्ध हुने भ एकोले राहत सहयोग सहज रुपले व्यवस्थापन गर्न कठिनाई उत्पन्न हुने ।
- हप्ता दिन भित्र स्वस्फुर्त रुपमा अव्यवस्थित पुनरुथापना एंव पुनर्निर्माण कार्यको शुरुवात हुने र निर्माण सामग्री लगायत दक्ष कामदारको अभाव हुने ।
- दैनिक उपभोग खाद्यान्नको अभाव हुने ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, इन्धन, यातायात, खानेपानी सेवा प्रवाहमा अवरोध हुने ।
- व्यक्तिगत, घरायसी तथा वातावरणीय सरसफाई व्यवहारमा कमि आउने ।

४.१.४ भूकम्पको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनीति

- विपदका कारणबाट प्रभावित मानिसहरुको सुरक्षा, मर्यादा तथा अधिकारलाई मध्यनजर गर्दै संरक्षण अन्तर्गत मानवीय कार्यमा क्रियाशील निकायहरुले विना भेदभाव व्यक्तिका अधिकारको सम्मान, संरक्षण र परिपूर्ति गर्ने कार्यको सुनिश्चिता गर्ने ।
- संरक्षणको सम्बन्ध हिंसा, जबर्जस्ती तथा जानाजान गरिने वञ्चितिबाट मानिसलाई सुरक्षित राख्नका लागि मानवीय प्रतिकार्य गर्दा प्रभावित व्यक्तिका सम्पूर्ण सवाल र हुन सक्ने जोखिमको बारेमा थाहा पाउने ।

४.१.५ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक तथा विद्यमान क्षमता विश्लेषण

भूकम्पका कारणले विस्थापित क्षेत्रमा विभिन्न प्रकारका हिंसा, यौन र्दुव्यवहार र ओसारपसारका घटनाहरु हुन सक्छन् । त्यस्ता पीडितको अधिकारहरुको पूर्ण रुपले संरक्षण गर्ने दायित्व लाई अवलम्बन गर्दै संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत मानवीय तथा मानव अधिकार सम्बन्धी क्रियाशील निकायहरुले पनि आफ्ना सम्पूर्ण क्रियाकलापहरु संरक्षणमुखी विना भेदभाव सबै सङ्कटासन्न समूहलाई पहुँचयोग्य, सहजताको सुनिश्चित गर्दछ ।

४.१.६ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक पूर्वतयारीयोजना

क्र.सं.	पूर्वतयारीका मूख्य क्रियाकलाप	जीम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	जोखिम तथा सङ्कटासन्नता समुहको विश्लेषण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	अन्य मन्त्रालय स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय

२.२	प्रदेशमा उपलब्ध संरक्षणसँग सम्बन्धी जनशक्तिको लेखाजोखा गर्ने र आवश्यकता अनुसार तत्काल परिचालन गर्न सूची तयार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
३.३	लैङ्गिक हिंसा, मनोसामाजिक सहायता र बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसामा अत्यावश्यक सेवाहरुको लागि सम्प्रेषण (रेफरल) प्रणाली लागु गर्न सहयोग गर्ने ।।सबै सेवा प्रदायकहरू जस्तै प्रहरी, स्वास्थ्य चौकी, नगरपालिका, गैरसरकारी संस्था लाई प्रेशण प्रणाली Referral Pathway को प्रयोगबारे जानकारी दिन र आवश्यक तालिम प्रदान गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
४	संरक्षण विषगत क्षेत्रको तथ्याङ्क संकलन तथा सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको सुदृढीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
५	बालबालिकाको लागि मनोरञ्जन सामग्री (रिक्रियसन् किट), किशोरी किट, डिगनीटि (मर्यादा) किट लगायत बालबालिका र महिलामैत्री स्थलको स्थापना तथा मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक क्रियाकलापका लागि चाहिने सामग्रीको अग्रिम भण्डारण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
६.६	बालबालिकाको लागि मनोरञ्जन सामग्री, बालबालिका किट, किशोरी किट, डिगनीटि (मर्यादा) किट लगायत बालबालिका र महिलामैत्री स्थलको स्थापना तथा मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक क्रियाकलापका लागि चाहिने सामग्रीको अग्रिम भण्डारण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
७	परिवारबाट अलग्गिएका/एक्लिएका वा हराईरहेका व्यक्तिको खोजी तथा पुर्नमिलन सम्बन्धी तालिमको आयोजना गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
८	सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धी संरक्षण विषगत क्षेत्रका सघं संस्थाहरुलाई तालिम दिने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
९	भूकम्पसँग सम्बन्धीत आधारभूत प्राथमिक उपचार तालिम, खोज तथा उद्धार सम्बन्धी तालिममा महिला, बालबालिका, अपांगता भएका व्यक्ति र लैगिङ्ग तथा अल्पसंख्यकहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१०	लैङ्गिक हिंसा, सामाजिक हिंसा, यौन दुव्र्यवहार, शोषण, हेला र भेदभावबाट संरक्षण गर्न सचेतना कार्यक्रमका लागि	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय

प्रदेश सचिव

	स्थानीय भाषामा संरक्षण सम्वन्धीका सेवाहरुहको जानकारीका सूचना सञ्चार सामग्री तयार पार्ने।		यु.एन निकाय
११	बाल कल्याण अधिकारी, वडा तथा पालिका स्तरीय बाल अधिकार समितिहरूलाई घटना व्यवस्थापन तथा बाल संरक्षण सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्वन्धी तालिम दिने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१२	संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा महिला, किशोर किशोरी लगायत जोखिममा परेका समूहको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१३	अग्रपंक्तिमा रहेर संरक्षण सेवा प्रदान गर्नेहरु तथा सेवा प्रदायकहरुको क्षमता अभिवृद्धिका गतिविधिहरुमा यौन शोषण र दुव्र्यवहारवाट सुरक्षा सम्वन्धी सत्र (PSEA),Safeguarding (वालवालिका तथा जोखिममा परेका व्यक्तिको संरक्षण), Do No Harm (हानि नगर्ने सिद्धान्त), Code of Conduct (आचारसंहिता) , रिपोर्टिङ र जवाफदेही प्रणाली, गुनासो प्रणालीहरू संवन्धी अभिमुखीकरण गर्ने। सवै क्लस्टरहरूमा PSEA mainstreaming गर्दै कार्य योजनामा PSEA समावेश गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१४	बाल संरक्षण, लैङ्गिक हिंसा (GBV), आश्रय, र स्वास्थ्य क्षेत्रका सरोकारवालाहरूसँग बहु-क्षेत्रीय सिमुलेशन अभ्यास सञ्चालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१४	गुनासो सुनवाई संयन्त्र को विकास गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१५	हरेक जिल्ला को संरक्षण विषयगत क्षेत्र लाइ क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१६	विपदको समयमा ओसार पसार को घटनाहुने कुरालाई मध्यनाजर गर्दै माइती नेपाल जस्ता अन्य विभिन्न निकाय संग समन्वय गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय
१७	एकद्वार संकट व्यवस्थापन प्रणाली र लैगिंक हिसां निवारण कोषको बारेमा समुदाय स्तरमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय

CamScanner

१८	प्रविधि सहजिकृत लैंगिक हिंसा (Technology Facilitated Gender-based Violence-TFGBV) सम्वन्धि तालिम तथा सचेतना कार्यकम संचालन गर्ने	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह विकास साझेदार निकाय यु.एन निकाय

४.१.७ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक प्रतिकार्य योजना

क्र.स.	प्रतिक्रिया का लागि मुख्य गतिविधिहरू		
पहिलो चरण : १ देखि २ हप्ता		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	संरक्षण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक वैठक गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	विषयगत क्षेत्र भित्रका सदस्य
२	आवश्यक खण्डिकृत सूचना संकलन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	ने.रे.सो , स्थानीय तह, साझेदार संस्था
३	अत्यावश्यक जिविभि रोकथाम र प्रतिकार्य सेवाहरु, बाल संरक्षण सेवाहरु र मनोसामाजिक परामर्श, सुरक्षित आवास, अस्थायी संरक्षण केन्द्र तथा आश्रयस्थलहरु सहित प्रभावित संवेदनशिल सेवाहरु प्रदान गर्ने र सम्प्रेषण (रेफरल) प्रणालीको सेवा सुचारु गर्ने गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
४	प्रभावित क्षेत्रमा विशेष अवस्थाका महिला विशेषगरि सुत्केरी तथा गर्भवती महिला, किशोरी, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकलाई आवश्यकता अनुसारका खाद्य सामग्रीका साथै किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट र कपडाहरु, मनोरञ्जन किट (recreation kit) उपलब्ध गर्ने, गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
५	भूकम्प प्रभावित क्षेत्रमा मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा प्रवाहका लागि मानसिक स्वास्थ्य मनोसामाजिक मनोविमर्शहरुको सञ्जाललाई पुनःक्रियाशील बनाउन परिचालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	जिल्ला विषयगत क्षेत्र साझेदार संस्था
६	प्रभावित क्षेत्रमा लैङ्गिक हिंसा पीडितहरुको लागि महिलामैत्री, बालमैत्रीस्थल तथा सुरक्षित आवासहरुको सुनिश्चितता गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
७	अन्य विषयगत क्षेत्रमा संरक्षणका सवालको मूलप्रवाहीकरण भए नभएको शुनिश्चित गर्न संरक्षण जाँचसूचीको माध्यमवाट अनुगमन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय धनगढी, कैलाली २०७८

प्रदेश सचिव

८	जिबिभी तथा यौन हिंसा प्रभावित वा बलात्कारबाट प्रभावित व्यक्ति तथा बालबालिकालाई न्यूनतम प्रारम्भिक स्वास्थ्य सहित बहुक्षेत्र कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्वास्थ विषयगत [illegible] स्थानीय तह, [illegible] साझेदार संस्था
९	संरक्षण संबन्धी विभिन्न सवाललाई सुसुचित गर्न सञ्चार माध्यम, समुदायमा आधारित संयन्त्रको प्रयोग गरी व्यापक सूचना सम्प्रेषण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
१०	विस्थापित क्षेत्रमा हराइरहेका व्यक्ति, परिवारबाट एक्लिएका वा अलग्गिएका र अभिभावक विहिन बालबालिकाको अभिलेख राख्न, अनुगमन गर्न आवश्यक मानवीय श्रोतको परिचालन गर्ने ।बाल संरक्षण घटना व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ बनाइ परिवारबाट छुट्टिएका बालबालिका का लागि पहिचान गर्ने प्रक्रिया सुरु गर्ने सुरक्षित अस्थायी आश्रयको व्यवस्था, परिवार खोज तथा पुनर्मिलन प्रयास, आवश्यक सेवा उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था, माइती नेपाल, बालबालिका खोजतलास समन्वय केन्द्र हटलाइन १०४, बाल हेल्पलाइन १०९८
११	महिला तथा बालबालिका उपर हुने लैङ्गिक-यौन हिंसा लगायत अन्य प्रकारका हिंसा, हानिकारक अभ्यास, शोषण र दव्यवहार विरुद्ध सचेतना जगाउने र आपतकालीन सहयोगका लागिः बाल हेल्पलाइन (१०९८), लैङ्गिक हिंसा हेल्पलाइन (११४५), बालबालिका खोजतलास समन्वय केन्द्र (१०४), नेपाल प्रहरी सहयोग हेल्पलाइन (१००) तथा ट्राफिक प्रहरी सहयोग (१०३) लगायत अन्य संरक्षणका सेवाहरुबारे पनि जानकारी गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
१२	महिला, बालबालिका, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकमा हुन सक्ने हिंसा, शोषण तथा दुव्यवहार कम गर्नका निमित्त आवश्यक सन्देशमुलक (सूचना, शिक्षा तथा सञ्चार) सामग्री उत्पादन तथा प्रचार प्रसार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
१३	बालगृह, हिरासत केन्द्र, बाल सुधार गृह, मानसिक सुधार केन्द्र लगायत वृद्धाश्रममा संरक्षण केन्द्रित भूकम्प पछिको लेखाजोखा गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
१४	लैङ्गिक हिंसा, बाल संरक्षण र मानसिक स्वास्थ्य र मनोसामाजिक समस्या सहित अत्यावश्यक संरक्षण आवश्यकताका बारेमा सतर्कता र जोखिममा परेकाहरुलाई शिघ्र हस्तक्षेप वा सहयोगका लागि हेल्पलाईनहरुको स्तर बृद्धि गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था

CamScanner

१५	भेदभावरहित र समान सेवा प्रवाह, वितरणको सुनिश्चित गर्न अनुगमन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
दोस्रो चरण : ३ देखि ४ हप्ता सम्म			
१	परिवारबाट एक्लिएका वा अलग्गिएका वा संरक्षक विहिन बालबालिकालाई आपत्कालिन उद्धार गर्ने । त्यस्ता बालबालिकालाई पुनर्स्थापना सहित संरक्षणका आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउँन सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
२	लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, कुसँस्कार र ओसारपसार जस्ता मानव अधिकार हनन् का घटना रोकथामका लागि प्रभावित केन्द्रित यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य हेरचाह, मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा र सुरक्षित आवास सेवा प्रदान गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
३	विस्थापित क्षेत्रमा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरुको लागि किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट, मनोरञ्जन सामग्री, मनोरञ्जन किट (recreation kit) लगायत आवश्यक कपडाहरु वितरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
४	आवश्यकताका आधारमा महिला, बालबालिका र अपागंतामैत्री संरचना निमार्णका लागि अन्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
५	बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरुमा बढ्दै गएको लैङ्गिकतामा आधारित हिंसाका कारणहरुको पहिचान गरी सो को समाधानका उपायहरु तय गर्न सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
६	व्यक्तिमा उत्पन्न हुने विभिन्न खालका तनावको पहिचान गरी सोको उचित व्यवस्थापन गर्न समुदायमा आधारित मनोसामाजिक सचेतना मार्फत सकारात्मक व्यवहार परिवर्तनका लागि हेल्पलाइन तथा अन्य विशिष्टिकृत सेवा प्रदायक संस्थासँग समन्वय गरी सेवामा पहूँच सुनिश्चत गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
७	परिचयपत्र हराएकाहरुका लागि प्रतिलिपी निकाल्न सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय धनगढी, कैलाली २०७६

प्रदेश सचिव

८	संरक्षण सवालको पहिचान गरी उक्त सवालको सम्बोधन गर्न संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदन प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जि[illegible] साझेदार संस्था
९	बालबालिकाको लागि खेलकुद तथा मनोरञ्जन सम्वन्धी सामग्री वितरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला साझेदार संस्था
१०	आधारभूत यौन प्रजनन स्वास्थ्य, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा र यौन दुर्व्यवहार सम्वन्धी सचेतनाका लागि सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला साझेदार संस्था
११	सिमा नाकामा ओसारपसार रोकथाम तथा उद्धारका लागि निगरानी गरी सोबाट प्रभावित व्यक्ति तथा बालबालिका लाई पुर्नमिलन गराउन सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला साझेदार संस्था, माइती नेपाल
१२	संरक्षण सेवालाई दोहोरोपना हुन नदिन प्रदेश तथा स्थानीय तहका संयन्त्रसँग प्रभावकारी समन्वय र परिचालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला साझेदार संस्था
१३	समुदायमा आधारित मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा र विशिष्ट मानसिक स्वास्थ्य सेवा वीचको सम्बन्ध विस्तारमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला साझेदार संस्था
तेश्रो चरण : २ देखि ३ महिना सम्म			
१	सिमान्तकृत समूह तथा लैङ्गिक हिंसा प्रभावित बालबालिका, महिला तथा अपांगता, लैगिक तथा यौनिक अल्पसख्यकहरुलाई जिविकोपार्जन र नगद हस्तान्तरण कार्यक्रममा जोड्न सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
२	समुदायमा आधारित निगरानी तथा प्रतिवेदन संयन्त्रको स्थापना र विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
३	विस्थापित क्षेत्रमा र समुदायमा मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा लगायत अन्य आवश्यक सेवाहरुको विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था, नेपाल प्रहरी
४	बाल संरक्षण घटना व्यवस्थापन प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
५	लैङ्गिक हिंसाबाट प्रभावित व्यक्ति तथा बालबालिकाहरुका लागि उमेर, लिङ्ग र सँस्कृति सवेदनशिल बहुक्षेत्रीय कार्यक्रमहरु एकिकृत रुपमा संचालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
६	संरक्षण सेवाका लागि सम्प्रेषण प्रणालीको सुदृढीकरण गरी उपयुक्त सेवामा पहुँच पुऱ्याउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था

CamScanner

७	सञ्चारकर्मिहरुलाई लैङ्गिक हिंसा, बाल संरक्षण, हानिकारक अभ्यास, बालविवाह तथा प्रतिवेदनका लागि क्षमता अभिवृदि गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
८	प्रभावितहरुको पुर्नस्थापना, जिविकोपार्जन र दिगो व्यवस्थापनका लागि शीघ्र पुनलार्भ विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
९	जोखिमता को लेखा जोखा को आधारमा उच्च जोखिममा रहेका बालबालिकाहरुको परिवारलाई जिविकोपार्जनमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था
१०	परिवार वा समुदायमा पुर्नस्थापना हुन नसकेका लैगिक हिंसा प्रभावितहरुलाई दिर्घकालीन पुर्नस्थापना केन्द्रमा आवद्धता गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला, साझेदार संस्था

४.२ मनसुनजन्य विपद्: बाढी तथा पहिरो

४.२.१ बाढी तथा पहिरो सन्दर्भ

नेपालमा भारी तथा लगातार हुने वर्षा, हिमताल विस्फोट र पहिरो सिर्जित बाँधहरु विस्फोटन हुंदा बाढी आउने गर्दछ । मुख्य नदी बेसिनहरुमा अत्यधिक वर्षा हुँदा ती नदीले बगाएर ल्याएको थिग्रान तराईको समतल भूमिमा थुप्रिनाले पानीको सतह बढ्न गई बाढीको रुप लिने गर्दछ । नदीमा मानव अतिक्रमणका कारण बहाव क्षेत्र साँघुरिदै जाँदा वर्षातको समयमा तटबन्ध फुट्न गई बाढीको रुप लिने गरेको छ । अव्यवस्थित संरचना निर्माण, नदीको बहाव क्षेत्रमा हुने अतिक्रमण तथा ढल निकासको अभावका कारण शहरी क्षेत्रमा पनि बाढीको प्रकोप बढ्दै गएको छ । भौगर्भिक, भौगोलिक तथा जलवायु अवस्था, वर्षाको प्रकृति एवं प्रवृति, प्राकृतिक श्रोतको ह्रास, र प्रकृतिमा मानव अतिक्रमणका कारण बाढी, पहिरो, हिमपहिरो जस्ता जलवायु तथा मनसुनजन्य प्रकोपका घटना हुने र ठूलो जनसंख्यालाई प्रभावित गर्ने क्रम बढि रहेको छ ।

त्यसैगरी सुदूरपश्चिम प्रदेशका अधिकांश जिल्लाहरु भौगोलिक रुपमा हिमाली तथा पहाडी भूभागमा अवस्थित छन् । यी जिल्लाका भिराला भूभाग, राजमार्ग तथा अन्य सडक खण्डका भिराला भित्ताहरु र नदीहरुले कटान गरी बनाएका भिराला भूखण्डमा पहिरो जान सक्ने देखिन्छ । अव्यवस्थित शहरीकरण, जथाभावी सडक निर्माण कार्य तथा अवैज्ञानिक भूउपयोग, प्राकृतिक श्रोत (रोडा, बालुवा, ढुङ्गा)हरुको अनियन्त्रित उत्खनन् लगायतका कारणले सुदूरपश्चिम प्रदेशका पहाडी भूभाग पहिरोजन्य प्रकोप र समथर भूभाग बाढीजन्य प्रकोपका हिसाबले जोखिमयुक्त रहेका छन् । छोटो समयमा हुने भारी वर्षा तथा बेला बेलामा आउने भूकम्पका कारण पुराना तथा निष्क्रिय भई सकेका पहिरोहरु पुनःसक्रिय हुने गर्दछन् । यसका अतिरिक्त सडक, कुलो लगायत पूर्वाधार विकास गर्दा सम्भावित विपद् जोखिमलाई बेवास्ता गर्ने परिपाटीले पनि बाढी तथा पहिरोको जोखिम अझ बढ्दै गएको छ । ढुंगा, गिट्टी, बालुवा खानी सञ्चालन गर्दा वातावरणीय तथा विपद् प्रभाव मूल्याङ्कन कडाईका साथ लागु हुन नसक्दा, आवसीय जग्गा विकास तथा निर्माण कार्यमा मेसिन प्रयोग गरी भूबनोट तथा भूआकृतिलाई परिवर्तन गर्नाले र सडक बनाउँदा डोजरको जथाभावी प्रयोगले गर्दा बाढी तथा पहिरोको घटना संख्या र आयतन बढाएको छ ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७६

प्रदेश सचिव

मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना—२०७९ अनुसार नेपालको २३ जिल्लाहरु बाढीको उच्च जोखिममा पर्दछन् जसमा सुदूरपश्चिम प्रदेशको कैलाली र कञ्चनपुर जिल्ला पनि रहेका छन् । पहिरोका दृष्टिकोणबाट यस प्रदेशको अछाम र बैतडी उच्च जोखिममा रहेका जिल्ला हुन भने डोटी, डडेलधुरा, बाजुरा, बझाङ र दार्चुला पहिरोका जोखिममा रहेका जिल्लामा पर्दछन् ।

सुदूरपश्चिम प्रदेशमा मात्र विक्रम सम्वत् २०७२ देखि २०८२ सम्मको विगत १० वर्षको अवधिमा बाढीका १४२ घटना भएका छन् जसमा ५६ जनाको मृत्यु ३० जना वेपत्ता र २८ जना घाइते भएका थिए।२०८१ साल अति व्रिस्टि कारण कन्चनपुरमा गएको बाढीले ४ जना मानिसको ज्यान लिएको थियो र १ जना वेपत्ता भएका थिए ।
मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना—२०८२ अनुसार सुदुरपश्चिम प्रदेश को कंचनपुर, कैलाली, वैतडी र बाजुरा जिल्ला जोखिममा रहेका छन् । म र वैतडी पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका जिल्ला हुन भने डोटी, डडेलधुरा, बाजुरा, बझाङ र दार्चुला पहिरोका जोखिममा रहेका जिल्लामा पर्दछन् ।जुन, जुलाई २०२४ मा आएको बाढी र पहिरोका कारण सुदूरपश्चिम प्रदेशमा १० देखि १५ जनाको मृत्यु, १४ जना घाइते र ४,००० भन्दा बढी परिवार विस्थापित भएका छन् । जुलाई २०२४ मा सुदूरपश्चिमको कञ्चनपुरमा २४ घण्टामा ६२४ मिमी वर्षा भएको थियो, जुन सन् १९४६ देखि सुरु गरिएको रेकर्ड अनुसार जिल्लामा हालसम्मकै सबैभन्दा धेरै हो । यस भीषण वर्षाका कारण अत्यधिक बाढी आएको थियो जसले गर्दा कम्तीमा चार जनाको ज्यान गएको थियो ।

४.२.२ बाढी तथा पहिरोको अनुमानित परिदृश्य

मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना २०८२ को मनसुनजन्य विपद् जोखिम आँकलन बमोजिम यस सुदूरपश्चिम प्रदेशमा २,२७,७३० जनसंख्या प्रभावित हुने र ५२,११२ घरधुरी प्रभावित हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

४.२.३ बाढी तथा पहिरोका सम्भावित चुनौती

- गर्भवती, सुत्केरी, एकल महिला लगायत विशेष अवस्थाका महिला, बालबालिका, किशोरीहरु अपांगता भएका व्यक्ति तथा ज्येष्ठ नागरिकहरु बाढी तथा पहिरोबाट थप जोखिममा रहने ।
- यस क्षेत्रमा कार्यरत जनशक्तिको अभाव हुने ।
- प्रभावित व्यक्तिहरुको पहिचान खुलाउने परिचयपत्र, जग्गाधनि प्रमाणपत्र, स्वास्थ्य वीमापत्र लगायत अन्य महत्वपूर्ण कानुनी कागजपत्रहरु नष्ट हुने, हराउन सक्ने ।
- सर्पका जोखिम अत्यधिक बढ्न सक्ने ।
- खरले छाएका घरहरु डुबानमा पर्ने र सजिलैसँग भत्किने र बगाउन सक्ने ।
- घरभित्र पानी पसी सुरक्षित आवासको अभाव भई अत्यधिक तनाव सिर्जना हुने ।
- स्वास्थ्य संस्था लगायतका विशिष्ट सेवा प्रदायकहरु बाढी तथा पहिराका कारणले तहसनहस भई लैङ्गिक हिंसा तथा जोखिममा रहेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिला, बालबालिका, किशोरकिशोरी, लैंगिक र यौनिक अल्पसंख्यक प्रभावितहरुको आपतकालिन सेवा प्रवाहमा अवरोध हुने ।
- स्वास्थ्यसँग सम्वन्धीत समस्या तथा पानीजन्य रोगहरु फैलिन सक्ने ।
- मुख्यतय महिला घरमुली तथा दैनिक ज्याला मजदूरी गर्नेको घरमा जीविकोपार्जनमा समस्या आउन सक्ने ।

CamScanner

४.२.४. बाढी तथा पहिरोको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनीति

- बाढी तथा पहिरोका विपद् प्रभावितको संरक्षण गर्ने राज्यको दायित्वलाई मानवीय कार्यमा क्रियाशील संघसंस्था एवं विकास साझेदार निकायले सहयोग गर्दै हिंसा, जबर्जस्ती तथा जानाजान गरिने वञ्चितिबाट मानिसलाई संरक्षणक लागी मानवीय प्रतिकार्य गर्दा संरक्षणका सवाललाई सम्बोधन गर्ने।
- विपद् प्रभावित क्षेत्रमा मानव अधिकार हननका घटनाको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने, जीवन रक्षाको लागि तत्काल संरक्षण क्रियाकलापको लागि समन्वय गर्ने, संरक्षण सवाललाई अन्य विषयगत क्षेत्रमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने,
- हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण र विभेदका घटनाको रोकथाम तथा प्रतिकार्य गर्नका लागि प्रादेशिक तथा स्थानीय तहको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।

४.२.५ बाढी तथा पहिरोको सामना गर्न आवश्यक र विद्यमान क्षमता विश्लेषण

बाढी तथा पहिरो जस्ता विपद्को पूर्वतयारी र सचेतना गर्ने कार्यमा प्रयाप्त ध्यान नदिदा हरेक वर्ष धनजनको क्षति व्यहोर्नु परेको तथ्य सर्वविदित छ । बाढी तथा पहिरोको विपदमा मानव अधिकार हनन् का घटना घट्ने सम्भावना भएकोले संरक्षणका सेवा प्रवाहका लागि संरक्षण विषयगत क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । संरक्षण अन्तर्गत मानवीय तथा मानव अधिकार सम्बन्धी क्रियाशील निकायहरुले पनि आफ्ना सबै प्रकारका मानवीय प्रतिकार्य संरक्षणमुखी भएको सुनिश्चिता गर्नु पर्दछ । संरक्षणका प्रतिकार्य क्रियाकलाप गर्दा विना भेदभाव सबै सङ्कटासन्न समूहलाई पहुँच पुर्याउने सहज र सरल भएको सुनिश्चित गर्नु पर्दछ ।

४.२.६ बाढी तथा पहिरोको पूर्वतयारी योजना

क्र.सं.	पूर्वतयारीका मूख्य क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	पूर्वतयारीका लागि संरक्षण विषयगत क्षेत्रको जोखिम तथा सङ्कटासन्नता समुहको विश्लेषण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
२	प्रदेश/स्थानीय तहमा बाढी तथा पहिरोको जोखिम भएका क्षेत्रहरुमा संरक्षण सेवा र सेवा प्रदायकको नक्शाकंन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
३	सबै सेवा प्रदायकहरू जस्तै प्रहरी, स्वास्थ्य चौकी, नगरपालिका तथा गैरसरकारी संस्था लाई प्रेशण प्रणाली referral pathway को प्रयोगबारे जानकारी दिन र आवश्यक तालिम प्रदान गर्ने र बाल कल्याण अधिकारी, बाल अधिकार समितिलाई घटना व्यवस्थापन तथा बाल संरक्षण सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (CPIMS) सम्बन्धी क्षमता विकास गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था, UNICEF, UNFPA
४	जोखिममा पर्नसक्ने घरपरिवारलाई मनसुन अगावै यस सम्बन्धी पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणको सम्बन्धमा अपनाउन सकिने उपायहरूका सम्बन्धमा व्यापक रुपमा जनचेतना अभिवृद्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७८

५	दैनिक ज्यालादारीबाट जीविकोपार्जन गर्ने अति विपन्न तथा सङ्कटासन्न समूहका लागि अत्यावश्यक सामग्री उपलब्ध गराउनका लागि सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, सा[illegible] संस्था
६	उपलब्ध गराउनका लागि सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझे[illegible] संस्था
७	संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा महिला, किशोर किशोरी लगायत जोखिममा परेका समूहको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझे[illegible] संस्था
८	प्रदेश र स्थानीय स्तरमा रहेका मनोसामाजिक मनोविमर्शकर्ताहरुलाई तालिम दिई परिचालन गर्न तयारी अवस्थामा राख्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझे[illegible] संस्था
९	महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक समूहलाई मध्यनजर गरी उमेर, लिङ्ग र अपांगता अनुकुल संरक्षण सामग्री जस्तै डिगनीटी (मर्यादा) किट, किशोरी किट, मनोरञ्जन किट, खाद्य सामाग्री, गैरखाद्य सामग्री भण्डारण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझे[illegible] संस्था
१०	विभिन्न संञ्चार माध्यम जस्तैः रेडियो, टि.भि.र अन्य सामाजिक संजालका माध्यमवाट समावेशी सन्देशमूलक सूचना प्रसारणका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु तयार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेद[illegible] संस्था
११	बाढीजन्य विपत्तिहरूले महामारीको जोखिम समेत बढाउने भएकाले आवश्यक तयारी गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेद[illegible] संस्था
१२	अगुवा सेवा प्रदायकहरू जस्तै प्रहरी, शिक्षक, स्वयंसेवकलाई Safeguarding (बालबालिका तथा जोखिममा परेका व्यक्तिको संरक्षण), Do No Harm (हानि नगर्ने सिद्धान्त), Code of Conduct (आचारसंहिता) , रिपोर्टिङ र जवाफदेही प्रणाली, गुनासो प्रणालीहरू संबन्धी अभिमुखीकरण गर्ने । सबै क्लस्टरहरूमा PSEA mainstreaming गर्दै कार्य योजनामा PSEA समावेश गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदा[illegible] संस्था

CamScanner

१३	बाल संरक्षण, लैङ्गिक हिंसा (GBV), अस्थायी संरक्षण केन्द्र, र स्वास्थ्य क्षेत्रका सरोकारवालाहरूसँग बहु-क्षेत्रीय सिमुलेशन अभ्यास सञ्चालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, संस्था

४.२.७ बाढी तथा पहिरोको प्रतिकार्य योजना

वाढी तथा पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा मानिसहरुको धनजनको क्षति तथा अत्यावश्यक सेवा र सहयोग संयन्त्रहरु अवरुद्ध भएको अवस्था हुनेछ । पहिले भईरहेका जोखिममा थप जोखिमहरु सिर्जना हुनेछन् र विस्थापितको संख्यामा वृद्धि हुन सक्छ ।

क्र.सं.	प्रतिकार्यका मुख्य क्रियाकलाप		
प्रथम चरण : १ देखि २ हप्ता सम्म		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	आकस्मिक बैठक गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था, सदस्य
२	खण्डीकृत तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न विस्तृत लेखाजोखा गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
३	वाढी पहिरोबाट प्रभावित महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकलाई आवश्यकता अनुसार किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट, Diaper र कपडाहरु उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
४	जोखिममा रहेका समुदायलाई लैङ्गिक हिंसा, बाल संरक्षण, मानसिक स्वास्थ्य जस्ता महत्वपुर्ण आवश्यक सेवाका लागि सहयोग गर्न हेल्पलाइन, अल्पकालीन आवास केन्द्र र अन्य सेवा प्रदायक निकायसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
५	प्रभावित क्षेत्रमा लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा पीडितहरुको लागि सुरक्षित आवास लगायत अन्य महिला, बालबालिका तथा अपांगमैत्री सेवाको सुनिश्चिता गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
६	समुदायमा रहेका संरक्षण सम्वन्धी सवालहरुको नियमित अनुगमन गर्न संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदन प्रणालीलाई विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
७	लैङ्गिक तथा सामाजिक हिंसा, हानिकारक अभ्यास, यौन हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण, हेला र भेदभावबाट संरक्षण गर्न सचेतना कार्यक्रमका लागि स्थानीय भाषामा संरक्षण सम्बन्धीका सेवाहरुहको जानकारीका सूचना सञ्चार सामग्री तयार पार्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय धनगढी, कैलाली २०७६

प्रदेश सचिव

८	अन्य विषयगत समूहमा संरक्षणका सवालको मूलप्रवाहीकरण भए नभएको सुनिश्चित गर्न लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जाँचसूचीको माध्यमवाट अनुगमन गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
दोश्रो चरण: ३ देखि ४ हप्ता सम्म			
१	जोखिममा परेका बालबालिकालाई तत्काल उद्धार, पारिवारिक पहिचान र पुर्नस्थापना सहित संरक्षणका आवश्यक सेवाहरु उपलब्ध गर्ने । बालबालिकाको संरक्षण र GBV पीडितको पुनर्स्थापना सुनिश्चित गर्न स्थानीय संरचनालाई सक्रिय पार्दै, व्यवस्थित घटना व्यवस्थापन र सुरक्षित रेफरल प्रणाली सञ्चालन गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था, माइती नेपाल, बाल हेल्पलाइन १०९८
२	विस्थापित क्षेत्रमा महिला (गर्भवती, सुत्केरी, एकल महिला लगायत), बालबालिका, किशोरी, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकको जीवन रक्षाको लागि किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट, खाद्य/गैर खाद्य सामग्री वितरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
३	लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, हानिकारक अभ्यास, कुसँस्कार र बेचविखन तथा ओसारपसार जस्ता मानव अधिकार हनन् का घटना रोकथामका लागि मनोसामाजिक परामर्श सेवा, सुरक्षित आवास सेवा र सम्प्रेशण प्रणाली मार्फत आवश्यक सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
४	बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरुमा बढ्दै गएको लैङ्गिकतामा आधारित हिंसाका कारणहरुको पहिचान गरी सो को समाधानका उपायहरु तय गर्न सहयोग गर्ने । बाल संरक्षण घटना व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ बनाइ परिवारबाट छुट्टिएका बालबालिका का लागि पहिचान गर्ने प्रक्रिया सुरु गर्ने सुरक्षित अस्थायी आश्रयको व्यवस्था, परिवार खोज तथा पुनर्मिलन प्रयास, आवश्यक सेवा उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था

CamScanner

[illegible]	महिला, बालबालिका तथा अपांगमैत्री स्थानको पहिचान तथा स्थापना गरि विपद प्रभावित बालबालिका तथा महिलाहरूलाई आवस्यक सेवा प्रदान गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
६	व्यक्तिमा उत्पन्न हुने विभिन्न खालका तनावको पहिचान गरी सोको उचित व्यवस्थापन गर्न समुदायमा आधारीत मनोसामाजिक सचेतना मार्फत सकारात्मक व्यवहार परिवर्तनका लागि हेल्पलाइन तथा अन्य विशिष्टिकृत सेवा प्रदायक संस्थासँग समन्वय गरी सेवामा पहूँच सुनिश्चत गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
७	समुदायमा आधारित मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा र विशिष्ट मानसिक स्वास्थ्य सेवा वीचको सम्बन्ध विस्तारमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
८	बालबालिकाहरुको लागि बालमैत्री स्थानमा खेलकुद तथा मनोरञ्जनका सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
९	आधारभूत यौन प्रजनन् स्वास्थ्य, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा र यौन दुर्व्यवहार सम्बन्धी सचेतना जगाउनका लागि सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
१०	संरक्षणका सवालको समाधानका लागि संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदन प्रणाली मार्फत सूचना संकलन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
११	परिचयपत्र हराएकाहरुका लागि प्रतिलिपी निकाल्न सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, जिल्ला प्रशासन् कार्यालय, साझेदार संस्था
१२	संरक्षण सेवामा दोहोरोपना हुन नदिन प्रदेश/स्थानीय तहका संरक्षण संयन्त्रको समन्वयमा सुधार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
१३	भेदभावरहित र समान सेवा प्रवाह, वितरणको सुनिश्चित गर्न अनुगमन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
तेश्रो चरण: २ देखि ३ महिना सम्म			
१	सिमान्तकृत समूह तथा लैङ्गिक हिंसा प्रभावित, बालबालिका, विशेष अवस्थाका महिला तथा अपांगता भएकालाई जिविकोपार्जन र नगद हस्तान्तरण कार्यक्रममा जोड्नका लागि सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था

प्रदेश सचिव

CamScanner

२	समुदायमा आधारित प्रतिवेदन संयन्त्रको स्थापना र विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
३	विस्थापित क्षेत्रमा र समुदायमा मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा लगायत अन्य आवश्यक सेवाको विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
४	लैङ्गिक हिंसाबाट प्रभावित व्यक्तिहरुका लागि उमेर, लिङ्ग र सँस्कृति सवेदनशिल बहुक्षेत्रीय कार्यक्रमहरु एकिकृत रुपमा संचालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था
५	घटना व्यवस्थापन प्रणालीको कार्यान्वयन, समुदायमा रहेको संरक्षण सवालहरुको नियमित अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदनलाई विस्तार गर्ने र उक्त प्रतिवेदनका आधारमा तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी संरक्षणका भावी कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	स्थानीय तह, साझेदार संस्था

४.३ महामारी

४.३.१ महामारीको सन्दर्भ

कुनै पनि महामारी आउनु भनेको समाजलाई गम्भिर जोखिममा पार्नु हो । महामारी भयो भने सबैभन्दा बढी जोखिममा बालबालिका, गर्भवती, सुत्केरी महिला, अपांगता भएका व्यक्ति तथा ज्येष्ठ नागरिक पर्दछन् । विगतमा झाडापखाला, कालाज्वर, हैजा, डेंगु, भोकमरी, एचआइभी एड्स, इन्फुलुएंजा, फ्लु आदि प्रमुख महामारीका रुपमा थिए भने विक्रम सम्वत् २०७८ देखि २०७९को अवधिमा ४९ वटा महामारीका घटनाहरु भएका छन् । दुषित पानीको प्रयोग, जिवाणुको संक्रमण, खाद्य असुरक्षा, सचेतनाको कमि, असुरक्षित यौनसम्पर्क लगायतका कारण महामारीका घटना दोहोरिरहेका छन् । तथ्याङ्कलाई हेर्दा अरु प्रकोप भन्दा यस प्रदेशमा महामारीको कारणले धेरै जनाको ज्यान गएको देखिन्छ । उदाहरणका लागि सन् २००९मा जाजरकोबाट उत्पन्न भएको हैजाले डोटी, डडेल्धुरा, कञ्चनपुर, बाजुरा, बझाङ जिल्लाका १८ व्यक्तिको मृत्यु भएको थियो ।

शुद्ध खानेपानीको श्रोतको पहुँचमा कमि भएका समुदाय, वैदेशिक रोजगारीमा गएका परिवारका सदस्य, खाद्य असुरक्षामा रहेका परिवार, स्वास्थ्य सेवामा पहुँच नभएका समुदाय यस प्रकारका प्रकोपको बढी जोखिममा रहेका छन् । पछिल्लो समयमा डेंगू, औलो र कालाजार पहाडी जिल्लामा समेत देखिन थालेको छ । जस्तो कि विक्रम सम्वत् २०७६ सालमा डडेल्धुरा जिल्लामा डेंगूबाट एक दर्जन बढी मानिस प्रभावित भएका थिए । हाल विश्वव्यापी महामारीको रुपमा फैलिएको कोरोना भाइरसको संक्रमणले समेत यो प्रदेशलाई बढी नै आक्रान्त पारेको छ । यस प्रदेशमा विश्वभर फैलिएको कोभिड १९ महामारीबाट २४६ जना मानिसहरुको मृत्यु भएको थियो ।

शुद्ध खानेपानीको श्रोतको पहुँचमा कमि भएका समुदाय, वैदेशिक रोजगारीमा गएका परिवारका सदस्य, खाद्य असुरक्षामा रहेका परिवार, स्वास्थ्य सेवामा पहुँच नभएका समुदाय यस प्रकारका प्रकोपको बढी जोखिममा रहेका छन् । पछिल्लो समयमा डेंगू, औलो र कालाजार पहाडी जिल्लामा समेत देखिन थालेको छ । जस्तो कि विक्रम सम्वत् २०७६ सालमा डडेल्धुरा जिल्लामा डेंगूबाट एक दर्जन बढी मानिस प्रभावित भएका थिए । विश्वव्यापी महामारीको रुपमा फैलिएको कोरोना भाइरसको संक्रमणले २४६ जना मानिसहरुको मृत्यु भएको थियो ।

CamScanner

४.३.२ महामारीको अनुमानित परिदृश्य

महामारीको अवस्थामा सरसफाईमा व्यापक अवरोध आउँछ । सरसफाईको कमिले झाडापखाला, हैजा, टाइफाइड, हेपाटाइटिस ए, डेंगु, दादुरा, महामारी, सर्पदंश, मलेरिया, कालाजार, मौसमी रुघाखोकी जस्ता सामान्य रोगहरुको असरले मानवीय तथा भौतिक रुपमा ठुलो प्रभाव पर्ने देखिन्छ । यस किसिमका महामारीजन्य विपद्बाट सुदूरपश्चिम प्रदेशका नौ जिल्लामा करिब १०,९९१ घरधुरीका ५४,९५६ व्यक्तिहरु प्रभावित हुन सक्ने देखिन्छ जसबाट महिला २८,०२७, बालबालिका २३,०८१, गर्भवती तथा सुत्केरी महिला २१९८, अपागंता भएका व्यक्ति १०६६ उच्च जोखिममा रहने अनुमान गरिएको छ ।

४.३.३ महामारीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा आउनसक्ने चुनौती

- दक्ष जनशक्तिको कमि ।
- देशको महत्वपुर्ण शक्ति (स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षाकर्मी, विकासकर्मी लगायत) महामारी नियन्त्रणमा केन्द्रीत हुदाँ महिला, बालबालिका, अपांगता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक तथा सिमान्तकृत समुदायले संरक्षण सम्वन्धीत आपतकालिन प्रतिकार्यमा प्राथमिकता नपाउने ।
- श्रोत साधनको पहुँच नहुने ।

४.३.४ महामारीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य रणनिति

- विपदमा संरक्षणका सवाललाई मध्यनजर गर्दै महामारी विपद्का लागि पनि भूकम्प र वाढी पहिरोमा अंगालिएको प्रतिकार्य रणनीतिलाई अनुसरण गर्दै । महामारीको प्रभावित क्षेत्रमा तालिमप्राप्त दक्ष जनशक्तिलाई प्राथमिकताका आधारमा परिचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय तह को महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक शाखा र अन्य विषयगत क्षेत्रसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी संरक्षणका प्रतिकार्य क्रियाकलापहरुलाई वृहत रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

४.३.५ महामारीको सामना गर्न आवश्यक र विद्धमान क्षमता विश्लेषण

महामारीको सामना गर्न सामाजिक विकास मन्त्रालयको नेतृत्व एवं संयोजनमा विभिन्न सहयोगी निकाय मूलभूत रूपमा विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघीय निकाय, अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था, समुदायमा आधारित संस्थाको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगमा महामारीको सामना गर्न तय गरिएका आवश्यक पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्रियाकलाप सामुहिक रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

४.३.६. महामारीको सामना गर्न आवश्यक पुर्वतयारी योजना

क्र. सं.	पूर्वतयारीका मूख्य क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	जोखिम तथा सङ्कटासन्नता विश्लेषण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
२	संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा आवद्ध संस्थाहरुको क्षमता नक्साङ्कन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
३	विभिन्न संञ्चार माध्यम जस्तैः रेडियो, टि.भि.र अन्य सामाजिक सञ्चालका माध्यमवाट सन्देशमूलक सूचना प्रसारणका विशेष गरी मानसिक स्वास्थ्य,	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय धनगढी,

प्रदेश सचिव

	मनोसामाजिक मनोविमर्श, बाल संरक्षण, लैङ्गितामा आधारित हिंसा, घरेलु हिंसा, यौन हिंसा हानिकारक अभ्यास सम्बन्धित सन्देश तय गर्न सामाजिक विकास मन्त्रालय, राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद र महिला आयोगसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।		
४	सामाजिक मन्त्रालय लगायत अन्य सम्बन्धित मन्त्रालयसँग योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमनका लागि संरक्षण विषयगत क्षेत्रको बैठक नियमित रुपमा बस्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
५	संरक्षणका सेवा प्रवाहका लागि समन्वय तथा सहकार्यका संयन्त्र निर्माण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
६	संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा बालबालिका, महिला, किशोर किशोरी लगायत जोखिममा परेका समूहको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
७	मनोरञ्जन किट (recreation kit) बालबालिका किट, किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट लगायत मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक क्रियाकलापका लागि चाहिने सामग्रीको अग्रिम भण्डारण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
८	प्रदेशमा रहेका मनोसामाजिक विमर्शकर्ताको सूची तयार गरी आवश्यकता अनुसार तालिम दिई परिचालन गर्न सहजीकरण एवं समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
९	बाल कल्याण अधिकारी, बाल अधिकार समितिलाई घटना व्यवस्थापन तथा बाल संरक्षण सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (CPIMS) सम्बन्धी क्षमता वृद्धी गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
१०	संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदन प्रणाली लगायत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धी संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

CamScanner

११	सङ्कटासन्न समूहको लागि स्वास्थ्य सेवामा पहुँच पुर्याउन स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

४.३.७ महामारीको सामना गर्न आवश्यक प्रतिकार्य योजना

क्र.सं.	प्रतिकार्यका मूख्य क्रियाकलाप		
प्रथम चरण:१ देखि २ हप्ता सम्म			
१	संरक्षण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
२	खण्डिकृत तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न विस्तृत लेखाजोखा गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
३	स्थानीय तहमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रलाई क्रियाशील बनाउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
४	महामारीबाट प्रभावित महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकलाई आवश्यकता अनुसार किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट र कपडाहरु वितरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
५	संरक्षण सवाल मूलप्रवाहीकरण गर्न प्रदेश विपद व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र, शिक्षा विषयगत क्षेत्र लगायत अन्य विषयगत क्षेत्रहरुसँग नियमित समन्वय र सहकार्य गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
६	जोखिममा रहेका समुदायलाई लैङ्गिक हिंसा, बाल संरक्षण, मानसिक स्वास्थ्य जस्ता महत्वपुर्ण आवश्यक सेवाका लागि सहयोग गर्न हेल्पलाइन, अल्पकालीन आवास केन्द्र र अन्य सेवा प्रदायक निकायसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
७	महामारी प्रभावितका लागि विभिन्न सेवा प्रवाह सम्वन्धी वेव पोर्टल, मोवाइल एप्लीकेशन, क्यूआर कोड स्क्यान गर्ने लगायत सूचना शिक्षा तथा सञ्चार सामग्रीका माध्यमबाट जानकारी गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

सचिव

CamScanner

८	स्याहारकर्ता तथा समुदायको हितका लागि महामारी जोखिम मूल्याङ्कन तथा रोकथामका लागि आवश्यक तालिमहरु उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
९	महामारी रोकथामका लागि हट लाइन नम्बरको स्थापना गरी सेवा दिनुका साथै व्यवहार परिवर्तनका लागि सञ्चार र सूचना, सञ्चार सामग्री एवं सार्वजनिक हितमा हुने सूचना तयार पारी एफ एम स्टेशन, रेडियो, टेलीभिजन मार्फत व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
दोश्रो चरण: ३ देखि ४ हप्ता सम्म			
१	जोखिममा परेका बालबालिकालाई तत्काल उद्धार, पारिवारिक पहिचान र पुनर्स्थापना सहित संरक्षणका आवश्यक सेवाहरु उपलब्ध गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
२	खुला सिमा नाकाहरुमा हेल्प डेस्कको स्थापना गर्न सरकारी निकायको क्षमता अभिवृद्दि गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
३	लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, बाल संरक्षण हानिकारक अभ्यास, बालविवाह, कुसँस्कार र बेचविखन तथा ओसारपसार जस्ता मानव अधिकार हननका घटना रोकथामका लागि पीडित केन्द्रित आवश्यक यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य हेरचाह, मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा, सुरक्षित आवास सेवा प्रदान गर्ने र सम्प्रेषण प्रणालीको सुदृढिकरणमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
४	विस्थापित क्षेत्रमा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरुलाई आवश्यकता अनुसार किशोरी किट, डिगनीटी (मर्यादा) किट, खाद्य-गैरखाद्य सामग्री वितरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
५	समुदायमा आधारित मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा र विशिष्ट मानसिक स्वास्थ्य सेवा बीचको सम्बन्ध विस्तारमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
६	बालबालिकाहरुको लागि बालमैत्री स्थानमा खेलकुद तथा मनोरञ्जनका सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

७	आधारभूत यौन प्रजनन स्वास्थ्य, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा र यौन दुर्व्यवहार सम्बन्धी सचेतना जगाउनका लागि सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
८	बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरुमा बढ्दै गएको लैङ्गिक हिंसाका कारणहरुको पहिचान गरी सो को समाधानका उपायहरु तय गर्न सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
९	व्यक्तिमा उत्पन्न हुने विभिन्न खालका तनावको पहिचान गरी सोको उचित व्यवस्थापन गर्न समुदायमा आधारीत मनोसामाजिक सचेतना मार्फत सकारात्मक व्यवहार परिवर्तनका लागि हेल्पलाइन तथा अन्य विशिष्टिकृत सेवा प्रदायक संस्थासँग समन्वय गरी सेवामा पहुँच सुनिश्चत गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
१०	संरक्षणका सवालको समाधानका लागि संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदन प्रणाली मार्फत खण्डिकृत सूचना संङ्कलन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
११	तनाव व्यवस्थापन, प्रभावितको स्याहार तथा उद्धारकर्ताका लागि मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा उपलब्ध गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
१२	परिचयपत्र हराएकालाई प्रतिलिपी निकाल्न सहजीकरण गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
१३	संरक्षण सेवामा दोहोरोपन हुन नदिन प्रदेश र स्थानीय तहका संरक्षण संयन्त्रहरु बीचको समन्वय सुधार गर्नमा सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
तेश्रो चरण: २ देखि ३ महिना सम्म			
१	सिमान्तकृत समूह तथा लैङ्गिक हिंसा प्रभावित, बालबालिका, महिला तथा अपांगता भएकालाई जिविकोपार्जन र नगद हस्तान्तरण कार्यक्रममा जोडनका लागि सहयोग गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
२	समुदायमा आधारित प्रतिवेदन संयन्त्रको स्थापना र विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
३	विस्थापित क्षेत्रका समुदायहरुलाई मनोसामाजिक मनोविमर्श सेवा विस्तार गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
४	घटना व्यवस्थापन प्रणालीको कार्यान्वयन, समुदायमा रहेको संरक्षण सवालको नियमित	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
२०७६

प्रदेश सचिव

CamScanner

	अनुगमन तथा घटना प्रतिवेदनलाई विस्तार गर्ने र उक्त प्रतिवेदनका आधारमा तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी संरक्षणका भावी कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।		
५	लैङ्गिक हिंसाबाट प्रभावित व्यक्तिहरुका लागि उमेर, लिङ्ग र सँस्कृति सवेदनशिल बहुक्षेत्रीय कार्यक्रमहरु एकिकृत रुपमा संचालन गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था
६	संरक्षणका सेवा निरन्तर रुपमा प्रदान गर्ने र आएका घटनालाई समस्या अनुरुप अन्य विषयगत क्षेत्रमा सिफारिश गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	साझेदार संस्था

४.४ अन्य विपद

४.४.१ अन्य विपद्ः

आगलागी, वन डढेलो, चटयाङ्ग, हावाहुरी, जलवायु परिवर्तनजन्य विपद (जस्तैः अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खडेरी, शीतलहर आदि)आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयबाट प्रकाशित सुदूरपश्चिम प्रादेशिक विपद् व्यवस्थापन योजना—२०७७ मा पहिचान गरिएका अन्य विपद् विशेषगरि आगलागी, वन डढेलो, चटयाङ्ग, हिमपात र जलवायु परिवर्तनजन्य विपद् जस्तै अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खडेरी, शीतलहर जस्ता विपद् पनि माथि उल्लेखित भूकम्प, मनसुनजन्य विपद्, महामारीजन्य विपद् झै अनुमानित परिदृश्य, सम्भावित चूनौतीको लेखाजोखा, रणनीतिको पहिचान गरि सो विपद्का लागि सामना गर्न आवश्यक र विद्यमान क्षमता विश्लेषण गरि विपद्पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई अनुसरण गरिनेछ ।

CamScanner

परिच्छेद ५: संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विद्यमान क्षमता तथा तयारी अवस्था

विपद्को पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र त्यस पछिको पुर्नस्थापना सम्बन्धि कार्यहरु यथोचित एवं यथाशक्य कार्यान्वियन गरी क्षति न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्य अनुरुप नेपाल सरकारले विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्देशिका २०७६ (परिमार्जित) अनुमोदन गरेको छ । यस निर्देशिका बमोजिम स्थानीय, प्रदेश र संघले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण सरकारी, गैर सरकारी, मानवीय सहायतामा काम गर्ने संघ संस्था, संयुक्त राष्ट्रसंघका निकायहरु तथा नीजि क्षेत्रहरुलाई समावेश गरी उनीहरुको समन्वय र सहकार्यमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना वनाउन मार्ग निर्देशित गरेको छ । साथै यसैमा आधारित रहेर अन्य विषयगत क्षेत्रमा समेत विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वियन गर्न समेत मार्ग निर्देशन प्रसस्त गरेको छ ।

प्रदेश विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले तय गरेको मार्गदर्शनमा आधारित रहेर प्रदेशको प्राथमिकतामा परेका मुख्य प्रकोपहरूको परिदृश्य र यसले समग्र प्रदेशको सामाजिक, आर्थिक, भौतिक एवं मानवीय पक्षमा पार्न सक्ने क्षतिको न्यूनीकरण गर्दै विपद उत्थानशील प्रदेश कायम गर्न विषयगत क्षेत्रको भूमिका महत्वपुर्ण हुन्छ । प्रत्येक विषयगत क्षेत्रको आफ्नो छुट्टै विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वियन गर्न आवश्यक समेत रहेको छ । प्रदेशको विपद् जोखिम र क्षमताको आँकलन गरी सोहि अनुरुप प्रदेशमा पर्न जाने विपद्को क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न प्रदेश सरकार र अन्य मानवीय सहायतामा काम गर्ने सम्पूर्ण सघंसंस्था तथा निकायहरुको समन्वय र सहकार्यमा सुदूरपश्चिम प्रदेशको संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरिएको छ ।

यस परिच्छेदमा विशेष गरि माथि उल्लेखित भूकम्प, मनसुनजन्य (वाढी, पहिरो), महामारी र अन्य (हावाहुरी, चट्याङ, हिमपात) आदिको परिदृश्यबाट सिर्जना हुनसक्ने सामाजिक, आर्थिक, भौतिक एवं मानवीय क्षति न्यूनीकरण गर्न संरक्षण विषयगत क्षेत्रसंग सम्बन्धीत संस्थागत जनशक्ति व्यवस्थापन र परिचालनका साथै संस्थागत संरचना र समन्वयका आधारभूत विद्यमान क्षमता तथा तयारी अवस्था, अपुग मानवीय जनशक्ति, भौतिक, प्राविधिक एवं आर्थिक श्रोत र साधनका साथै संस्थागत संरचनाको लेखाजोखा गर्दै उक्त श्रोतहरुको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक क्रियाकलाप, सहयोगी निकाय वा जिम्मेवार निकाय, आवश्यक बजेट आदिका बारेमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ ।

५.१ जनशक्ति व्यवस्थापन र परिचालन

क्र.सं	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	अधिकतम	उपलब्ध	अपुग	कैफियत
१	बालकल्याण अधिकारी	जना	८८	८८	०	प्रति नपा/गापा १ जना
२	मनोसामाजिक मनोविर्मशकर्ता	जना	८८	६६	२४	प्रति नपा/गापा १ जना
३	कानुन विद	जना	८८	१५	७३	प्रति नपा/गापा १ जना
४	सामुदायिक मनोसामाजिक कार्यकर्ता	जना	८८	६५	२३	प्रति नपा-गापा २ जना
५	मनोविज्ञ	जना	८८	२	८६	प्रति नपा/गापा १ जना
६	सामाजिक कार्यकर्ता	जना	८८	८८	०	प्रति नपा/गापा १ जना

प्रदेश सचिव

CamScanner

५.२ संरक्षणका विषयगत क्षेत्रका लागि आवश्यक सामग्री

माथि उल्लेखित सम्भावित मुख्य प्रकोपहरुको परिदृश्यबाट सिर्जना हुनसक्ने विपद्बाट सामाजिक, आर्थिक, भौतिक एवं मानवीय क्षति न्यूनीकरण गर्न, संरक्षणका प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चत गर्न र संरक्षण विषयगत समूहसँग सम्बन्धीत तत्काल आवश्यक पर्ने उपलब्ध र अपुग सामग्रीको लेखाजोखा गरी सोको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

संरक्षणका लागि आवश्यक पर्ने सामग्री तथा तयारी अवस्थाः

क्र.सं	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	अधिकतम	उपलब्ध	अपुग
१	डिगनिटी किट	थान	५०००	३०००	२०००
२	किशोरी किट	थान	१००००	५०००	५०००
३	बल्यांकेट	थान	६९,२३९	१४००	६७,८३९
४	त्रिपाल	थान	२०,१२९	३०००	१७१२९
५	रिक्रियशनल किट	थान	१००	१२	८८
६	अन्तरनिकाय यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य किट	थान	५०	१५	३५
७	अन्य लत्ताकपडा	थान	६९,२३९	०	६९,२३९

५.३ संस्थागत संरक्षण सयंन्त्र तथा संयन्त्र तथा समन्वय

माथि उल्लेखित प्रमुख प्रकोपहरुको परिदृश्यबाट सिर्जना हुनसक्ने क्षति न्यूनीकरण गर्न संरक्षण विषयगत समूहसँग सम्बन्धीत तत्काल आवश्यक पर्ने तथा क्रियाशिल रहेका संस्थागत संरचनाको लेखाजोखा गरी सोको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं	संस्थागत संरक्षण संयन्त्र विवरण	एकाइ	अधिकतम	उपलब्ध	अपुग	कैफियत
१	प्रदेश स्तरीय संरक्षण विषयगत क्षेत्रको सचिवालय	संख्या	१	१	०	प्रदेश स्तरमा
२	जिल्ला स्तरीय संरक्षण विषयगत क्षेत्र	संख्या	९	५	४	जिल्ला स्तरमा
३	गाउँ-नगरपालिका स्तरीय संरक्षण समिति	संख्या	८८	३०	५८	पालिका स्तरमा
४	महिला संजाल/समिति	संख्या	८८	८८	९	पालिका स्तरमा
५	गाउँ/नगर बालअधिकार समिति	संख्या	८८	६९	१९	पालिका स्तरमा
६	बाल क्लब/संजाल	संख्या	१	१	०	प्रदेशस्तरीय
७	बाल क्लब/संजाल	संख्या	९	९	०	जिल्लास्तरीय
८	किशोरी संजाल	संख्या	८९	१५	७४	प्रदेश, पालिका
९	भलमन्सा संजाल	संख्या	२०	२०	०	पालिकास्तर
१०	अपांगता भएका व्यक्तिहरुको संजाल (OPDs)	संख्या	८८	४२	४६	पालिकास्तरमा

CamScanner

परिच्छेद ६: आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन

६.१ आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन

सुदूरपश्चिम प्रदेशको संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने वजेट सम्बन्धित विषयगत क्षेत्र अन्तर्गतका मुख्य नेतृत्व र सहायक नेतृत्व गर्ने निकायहरुका साथै अन्य सरोकारवाला संघसंस्थाहरुको सहकार्य र समन्वयमा व्यवस्थापन गरिनेछ । यसमा विशेष गरि संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत संस्थागत जनशक्ति व्यवस्थापन र परिचालन, संस्थागत संरचना र समन्वय, आधारभूत भौतिक संरचना तथा सामाग्रीहरु, प्रविधि एवं औजार आदिको लेखाजोखा गरि सोहि अनुरुप अनुमानित तर्जुमा गरिएको छ । यस क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अनुसारको कूल लागत तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ जस अनुसार सुदूरपश्चिम प्रदेशको संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कूल अनुमानित लागत प्रति वर्ष **रु. ४३३०००००। (अक्षेरुपी चार करोड तेत्तीस लाख)** तर्जुमा गरिएको छ । लागत अनुमानित रकम प्रत्येक वर्ष अध्यावधिक गरिनेछ ।

क्र.सं.	विवर	कुल लागत रु.हजार	मौजुदा अवस्था	अपुग	अपुग श्रोत व्यवस्थापन (रु.हजारमा)				कैफियत
					संघ	प्रदेश	स्थानीय तह	विकास साझेदार	
१	पूर्वतयारी								
१.१	संस्थागत संरचना	१०००	०	१०००	०	९००	०	१००	संरक्षण समिति
१.२	जनशक्ति	३५००	१५००	२०००	०		०	२०००	
१.३	क्षमता विकास	५०००	१२००	३८००	०	९००	०	२९००	संरक्षण समितिलाई अनुशिक्षण
१.४	सामग्री	१००००	२५००	७५००	५००		५००	६५००	डिग्निटी किट, किशोरी किट, पाल, RH KITs, Recreation KIT , आदि
जम्मा पूर्वतयारी		१९५००	५२००	१४३००	५००	१८००	५००	११५००	
२	प्रतिकार्य								
२.१	संस्थागत संरचना	६००	०	६००				६००	संरक्षण समिति गठन
२.२	जनशक्ति	७०००	३५००	३५००			१५००	२०००	मनोबिमर्ष कर्ता

CamScanner

२.३	क्षमता विकास	४५००		४५००		२००	५००	३८००	प्रतिकार्यमा संलग्न व्यक्तिलाई तालिम
२.४	सामग्री	११०००		११०००	५००	५००	१०००	९०००	राहत सामग्री सहयोग
२.५	सूचना सम्प्रेषण	७००		७००			५००	२००	रेडियो Jingle, पोस्टर पम्प्लेट
	जम्मा प्रतिकार्य	२३८००	३५००	२०३००	५००	७००	३५००	१५६००	
	कुल	४३३००	८७००	३४६००	१०००	२५००	४०००	२७१००	

६.२ श्रोत व्यहोर्ने निकायहरुको नक्शांकन

सुदूरपश्चिम प्रदेशमा माथि उल्लेखित सम्भावित मुख्य प्रकोपहरुको परिदृश्यबाट सिर्जना हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण गर्न संरक्षणसँग सम्वन्धी सेवा प्रदायकले आवश्यक कोषको व्यवस्था गर्न जरुरी हुन्छ । यस संरक्षण विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्वन्धी क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह तथा विकास साझेदारहरुसँग सम्बन्धीत विभिन्न सरोकारवाला संघसंस्थाहरुको नक्शांकन निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	तहगत विवरण	श्रोत व्यहोर्ने निकाय	कैफियत
१	संघ	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	आवश्यकता अनुसार
२	प्रदेश	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रि परिषदको कार्यालय, सामाजिक विकास मन्त्रालय, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय,	
३	स्थानीय तह	सबै स्थानीय तह	प्रकोपको अवस्था अनुसार
४	विकास साझेदार तथा संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायहरु	UNFPA, UNICEF, UNDP, WHO, WFP, UNWOMEN, ILO, UNOPs, Mercy Crops, WVI, Habitat for Humanity, FELM, LWF, DCA, Practical Action, GIZ, Helvetas, Care Nepal, Oxfam Nepal	
५	अन्य	स्थानीय तहमा कार्यरत सामाजिक विकास संस्थाहरु	

CamScanner

परिच्छेद ७ : समन्वय र सहकार्य

७.१ संघ, प्रदेश जिल्ला र स्थानीय तहमा संरक्षण विषयगत क्षेत्र विचको समन्वय र सहकार्य:

- सुदूरपश्चिम प्रदेश संरक्षण विषयगत समुहको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनका लागि सामाजिक विकास मन्त्रालयको नेतृत्वमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरुसग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।

- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहसँग सङ्कटासन्न समूहको लागि समयमै उपयुक्त सेवा तथा सुविधा र आपतकालीन राहत सामग्रीहरुमा पहुँच पुऱ्याउन प्रभावकारी समन्वयको भूमिका निर्वाह गरिनेछ ।

- जल तथा मौसम विज्ञान विभागबाट जारी हुने प्रत्येक तीस दिने मनसुन बुलेटिनलाई स्थानीय समुदायसम्म पुऱ्याउन प्रभाकारी र भरपर्दो संयन्त्रको निर्माण गरी आवश्यक सूचना आदान प्रदानमा जोड दिइनेछ ।

- संरक्षण विषयगत क्षेत्रको नियमित तथा अन्य बैठकमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन सम्वन्धमा छलफल गरिनेछ । यस विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत प्रदेश स्तरीय सदस्य बीच सम्पर्क र समन्वय एवं सहकार्य गर्दै यस विषयगत क्षेत्रको सबलीकरण गर्न सदस्य संस्थाहरुसँग नियमित समन्वय गरिनेछ ।

- विपद् प्रभावितलाई प्रतिकार्य योजना बमोजिम राहत उपलब्ध गराउँदा सुत्केरी तथा गर्भवती महिलाहरु, बालबालिकाहरु, ज्येष्ठ नागरिकहरु, अपांगता भएका व्यक्तिहरु, एकल महिलाहरु, किशोर किशोरीहरु, विस्थापित भएका व्यक्तिहरु र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तिलाई प्राथमिकतामा पार्न तीनै तहका सरकारको प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।

७.२ अन्तर विषयगत क्षेत्र तथा निकायगत समन्वय र सहकार्य

- विपदमा समन्वय, सहकार्य र साझेदारीलाई महत्वपूर्ण पाटोको रुपमा लिनुपर्ने हुन्छ । पूर्वनिर्धारित समन्वय, सहकार्य र साझेदारीका संयन्त्रले लक्षित समूहका लागि स्थानीय तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन भरपर्दो, प्रभावकारी बनाउँन मदत गर्दछ । यसको लागि अन्तर विषयगत क्षेत्र तथा निकायगत समन्वय र सहकार्य हुन आवश्यक हुन्छ ।

- अन्तर विषयगत क्षेत्र तथा निकायको समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउँन प्रत्येक विषयगत क्षेत्र वा निकायमा सम्पर्क व्यक्तिहरुको व्यवस्थापन र सो व्यक्तिहरुको क्षमता अभिवृद्दि गर्न अति आवश्यक हुन्छ । अन्तर विषयगत क्षेत्र तथा निकायगत समन्वयका लागि तोकिएका स्थानीय समन्वयकर्ताहरुको क्षमता अभिवृद्दिमा ध्यान दिइनेछ । जसले संरक्षण विषगत क्षेत्रको सूचना व्यवस्थापनमा समेत सहयोग पुर्याउँनेछ ।

- संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरुको ज्ञान तथा सीपले अन्य विषयगत क्षेत्रको वा निकायहरुमा संरक्षणका सवाललाई मूलप्रवाहीकरणमा समेत ठोस योगदान पुर्याउँनेछ । संघीय तहमा संरक्षण विषयगत समूहको नेतृत्व महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरीक मन्त्रालय तथा सह-नेतृत्व यूनिसेफ र यूएनएफपिएले गर्ने व्यवस्था अनुरुप यस प्रदेशमा पनि सोही अनुसार रहनेछ ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार सामाजिक विकास मन्त्रालय धनगढी, कैलाली

प्रदेश सचिव

- यस प्रदेशमा पनि सामाजिक विकास मन्त्रालयको नेतृत्व तथा यूनिसेफ र यूएनएफपिएको सहनेतृत्वका साथै अन्य विभिन्न अन्तराष्ट्रिय, राष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थाहरुको सहभागिता रहने गरी प्रदेश संरक्षण विषयगत समूहको निमार्ण भएको छ र सोही अनुरुप समन्वय र सहकार्य हुदै आएको छ ।

- सुदूरपश्चिम प्रदेशमा संरक्षण विषयगत क्षेत्र लगायत, स्वास्थ्य तथा पोषण, खाद्य सुरक्षा, खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छता प्रवर्धन, शिक्षा, शीघ्र पूनर्लाभ, बन्दोवस्ती, सुरक्षित आवास, खोज तथा उद्धार गरी पाँच वटा विषयगत क्षेत्रमा क्रियाशिल रहेको छ । जसमा संरक्षण विषयगत क्षेत्रले संरक्षणका सवाललाई मूलप्रवाहिकरण/समाहित गर्न अन्य विषयगत क्षेत्रसँग आवश्यक समन्वय र सम्पर्क गरिरहेको छ ।

परिच्छेद ८ः सूचना व्यवस्थापन, सञ्चार तथा पैरवी

८.१. सूचना व्यवस्थापन

संरक्षण विषयगत क्षेत्रको नेतृत्वदायी निकाय सामाजिक विकास मन्त्रालय एवं सह–नेतृत्वदायी निकाय युनिसेफ र यूएनएफपीएका साथै अन्य सदस्यसंस्थाहरुको सक्रियतामा यस विषयगत क्षेत्रको खण्डिकृत तथ्याङ्कहरु सङ्कलन गरिदै आएको छ । संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा सूचना व्यवस्थापनका लागि नेपाल प्रहरीको पनि नियमिति सहयोग र सहकार्य हुदै आएको छ । विपद्मा सूचना व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउँनका लागि संरक्षण विषयगत क्षेत्रको छुट्टै विस्तृत लेखाजोखा फारम अनूसूची १ मा राखिएको छ ।

८.२ सञ्चार तथा पैरवी

संरक्षणसँग सम्बन्धीत तथ्यपरक, वस्तुपरक तथ्याङ्कमा आधारित भएर आवश्यक नीति, कार्यक्रम र योजना तर्जुमाका लागि स्थानीय तहका निर्वाचित जनप्रतिनिधि, विकास साझेदार सँस्था, सामाजिक विकास सघंसँस्थासँगको समन्वय र सहकार्यमा खण्डिकृत तथ्याँक सङ्कलन गर्ने र सो तथ्याँकको विश्लेषणका आधारमा सामुहिक पैरवीमा जोड दिइनेछ । तथ्याँकमा आधारित निश्केका निश्कर्ष तथा सुझावहरुको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने र सामान्य अवस्था देखि लिएर विपद्को समयमा सुत्केरी तथा गर्भवती महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति, एकल महिला, किशोरकिशोरी, विस्थापित भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तिको पक्षमा पैरवीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

परिच्छेद ९ः अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समिक्षा

९.१ अनुगमन संयन्त्र र कार्यसूची

सुदूरपश्चिम प्रदेश स्तरको संरक्षण विषयगत क्षेत्रले यस योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गर्नेछ । साथै संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि प्रदेश स्तरीय संयन्त्र सामाजिक विकास मन्त्रालय, मानव अधिकार आयोग तथा प्रदेश नेपाल प्रहरी रहनेछन् । सोही अनुसार जिल्ला, स्थानीय र समुदायस्तरमा अनुगमन संयन्त्रको व्यवस्था रहनेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको मुख्य कार्यहरुका देहाय बमोजिमका हुनेछ ।

- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन गर्ने र सोही आधारमा सुधारका लागि सुझाव तथा सल्लाह प्रदान गर्ने ।
- योजनाहरुको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।
- मूल्याङ्कनबाट प्राप्त निश्कर्ष तथा सुझावहरुलाई तत्काल कार्यान्वयन गर्ने ।

CamScanner

- प्रत्येक वर्षको कम्तिमा दुई पटक (अर्धवार्षिक र वार्षिक) समिक्षा बैठक गर्ने ।

९.२ अनुगमन र मुल्यांकन कार्ययोजना

सुदूरपश्चिम प्रदेशको संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा नियमित रेखदेख सामाजिक विकास मन्त्रालय अन्तर्गतको सामाजिक विकास महाशाखाले गर्नेछ । योजना कार्यान्वयनका क्रममा प्राप्त सिकाईहरुलाई अभिलेख गरी संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्य र सम्बन्धित मन्त्रालयसँग छलफल गरी थप प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि पहल गरिनेछ । प्रकोप अनुसार पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सामान्यतया वर्षमा दुई पटक गरिनेछ । (जस्तैः बाढी, पहिरो जस्ता प्रकोपका लागि मनसुन पूर्व र पश्चात र अन्य प्रकोपको हकमा विपद् पश्चात) योजना कार्यान्वयनको अवस्था र प्रभावकारिताको अनुगमन आवश्यकता अनुसार गरिनेछ।

९.३. योजना समिक्षा र परिमार्जन

संरक्षण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नियमित रुपमा समिक्षा गरिनेछ । समिक्षाका आधारमा योजनालाई निरन्तर सुधारका लागि प्रदेश र स्थानीय तहमा अनुगमन संयन्त्रको स्थापना गरिनेछ र आवश्यकता अनुसार समिक्षा गर्दै स्थापित संयन्त्रको सुदृढीकरण गर्नमा सहयोग पुऱ्याइनेछ । संरक्षण विषयगत क्षेत्रको राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०७३ मा उल्लेख भए बमोजिम अनुगमन र मूल्याङ्कन विधि तथा संयन्त्रको निर्माण गरी योजनालाई आवश्यक परिमार्जन गर्दै लगिनेछ।

प्रदेश सचिव

अनुसूचीहरू

अनुसूचि १ : संरक्षण विषयगत क्षेत्र विस्तृत लेखाजोखा फाराम

आपतकालीन अवस्था सुरु भएको मिति : प्रतिवेदन मिति :

प्रतिवेदन तयार गर्ने : संस्था :

ठेगाना : सम्पर्क नं :

जिल्लाको नामः				प्रभावित क्षेत्रको नाम (गा.पा/नपाको):			
हाल उक्त क्षेत्रमा प्रभाव पारेको प्रमुख प्रकोप/विपद् (ठीक चिन्ह लगाउने)							
बाढी		महामारी		खडेरी		भूकम्प	
पहिरो		आगलागी		चटयाङ्ग		अन्य	
जिल्ला सदरमुकाम वा राष्ट्रिय लोकमार्गबाट सबैभन्दा बढी प्रभावित गापा/नपा/वडाको दूरी पैदल......घण्टा/यातायात.......घण्टा)							

जिल्ला सदरमुकाम वा राष्ट्रिय लोकमार्गबाट सबैभन्दा बढी प्रभावित गापा/नपा/वडाको दूरी (पैदल......घण्टा/यातायात.......घण्टा)

१.प्रभावित जनसङ्ख्या सम्बन्धी तथ्याङ्कः

	५ वर्ष भन्दा मुनी	५ देखि १४ वर्ष	१५ देखि १७ वर्ष	१८ देखि ४९ वर्ष	५० देखि ६० वर्ष	६० वर्ष माथि
महिला						
पुरुष						
लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक						

गर्भवति महिला :

सुत्केरी महिला :

एक्लिएका/अलग्गिएका बालबालिकाःबालकः बालिकाः

महिला घरमूली भएका घरः

अभिभावक विहीन बालबालिका मात्र भएका परिवार :

अपाङगता भएका व्यक्तिः बालक (१८ वर्ष मुनीका): बालिका(१८ वर्ष मुनीका): महिलाः पुरुषः

सीमान्तकृत समूह :

२. अत्यावश्यक सेवामा पहुँच

प्रदेश सचिव

के महिला, बालबालिका अपाङ्गता भएका ब्यक्ति तथा वृद्ध—वृद्धा लाई निम्न कुराको पहुँच छ.........?

खाना	छ................	छैन.............	कसरी ....
पानी	छ................	छैन.............	कसरी ....
आवास	छ................	छैन.............	कसरी ....
स्वास्थ्य सेवा	छ................	छैन.............	कसरी ....
शिक्षा	छ................	छैन.............	कसरी ....

३. दर्ताः

क) त्यहाँ कुनै दर्ता प्रणाली स्थापित छ ?छ................ छैन.............

छ भने, यो कसले सञ्चालन गरिरहेको छ ?

ख) दर्ता गर्नुको मुख्य उद्देश्य के हो ?(कृपया उपयुक्त उत्तरमा गोलो घेरो लगाउनुहोस्)

क) खाद्य सामग्री बाँड्ने ख) गैरखाद्य सामग्री बाँड्ने ग) परिवारको खोजी र पुनःएकीकरण

घ) सामाजिक सहयोग कार्यक्रम ङ.) अन्य

४. लैङ्गिक हिंसाः

४.१ सामान्य

क) प्रभावित जनसङ्ख्या कुन ठाउँबाट आएका हुन् ?

ख) लेखाजोखा हुने क्षेत्रमा खटिएका मानवीय सहायता स्वंसेवकहरू र कर्मचारीहरूले संरक्षण, लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी तालिम लिएका छन् ?

ग) लेखाजोखा हुने क्षेत्रमा काम गर्ने मानवीय स्वंसेवकहरू र कर्मचारीहरूले आचारसंहितामा सही गरेका छन् ?

घ) त्यस ठाउँमा गुनासो सुन्ने गोप्य संयन्त्र स्थापना गरिएको छ ? छ................ छैन.............

ङ) प्रभावित क्षेत्रमा यौन—हिंसाका घटनाहरू भएको जानकारीमा आएको छ ?छ.......... छैन.............
यदि छ भने त्यसको स्रोत —प्रहरी, स्वास्थ्य संस्था, सामुदायिक सेवा, परिवारका सदस्य, प्रभावित व्यक्ति, गैरसरकारी संस्था कुन प्रकारको हिंसा (बलात्कारको प्रयास, घरेलु हिंसा, बेचबिखन आदि)

४.२ सेवाहरू

क) विशेष किसिमका आवश्यकता भएका जस्तैः गर्भवती, सुत्केरी तथा स्तनपान गराउदै गरेका महिला, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्तिका आवश्यकता के—के छन् ?

ख) कुन—कुन संघसंस्थाले लैङ्गिक हिंसासम्बन्धी सेवा (मनोसामाजिक मनोविमर्श, स्वास्थ्य, तालिम, उपचार, प्रेषण सेवाबारे समुदायलाई जानकारी) आदि दिइरहेका छन् ?ती संस्थाको सम्पर्क व्यक्तिको जानकारी लिने ।

ग) लैङ्गिक र यौन हिसा रोकथामका लागि कुनै संरक्षण संयन्त्र स्थापित छ ? छ............छैन.............

घ) के बालबालिकाहरु सुरक्षित रूपमा विधालय गइरहेका छन् ? छन् ....छैनन्.............

CamScanner

ङ.) के प्रभावित क्षेत्रमा न्यूनतम प्रजनन् स्वास्थ्य सेवा कार्यान्वयन गरिएको छ ?छ............छैन.............

च.) यौन हिंसा प्रभावितहरुका लागि के बहुक्षेत्रीय प्रेषण प्रणाली स्थापित छ ?छ.............छैन.............

छ) के प्रभावित क्षेत्रमा लैङगिक हिंसा सूचना व्यवस्थापन प्रणाली उपयोगमा आएको छ ?के लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी तथ्याङ्क प्रयोगमा आएको छ ?

ज) के लैङ्गिक हिंसा प्रभावितका लागि एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्र र सुरक्षित आवासको सुविधा उपलब्ध छ ? छ................ छैन.............

४.३ समन्वयः

क) प्रहरी, महिला बालबालिका कार्यालयका कर्मचारीहरू संरक्षण, लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी तालिम लिएका र सूसुचित सहमति बारे जानकार छन् ? छन् .... छैनन्.............

ख) बहुक्षेत्रीय प्रेषण र समन्वय प्रकृयाबारे लिखित कार्यविधि तयार भई वितरण भएको छ ? छ........ छैन........

ग) जिल्ला तथा प्रभावित क्षेत्रमा संरक्षण वा लैङ्गिक हिंसा विषयगत क्षेत्र क्रियाशील छ ? छ............छैन.......... सरकारी निकायबाट लैङ्गिक हिंसा हेर्न कुनै सम्पर्क व्यक्ति तोकिएको छ ?

घ) यदि प्रभावित समुदाय शिविरमा बस्छन् भने के त्यहाँ शिविर व्यवस्थापन समिति वा लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूह क्रियाशील छ ? छ................ छैन.............

ङ.) प्रभावित समुदाय विपद् लेखाजोखा, कायक्रम तर्जुमा र समन्वय कार्यमा सहभागी छन् ? छ.......छैन........

५. अलग्गिएक वा एक्लिएका बालबालिकाः

क) अलग्गिएका/एक्लिएका बालबालिका तथा अनाथको दर्ता गर्ने चलन छ ? छ......... छैन.............

ख) आफ्ना बालबालिका हराएका उजुरी गर्ने परिवारको दर्ता गर्ने चलन छ ? छ.........छैन.............

ग) यदि अलग्गिएका/एक्लिएका बालबालिकाबारे कुनै जानकारी गराइएको छ भने, यसको मुख्य कारण के हुन् र किन? (कृपया गोलो घेरा लगाउनुहोस्)

क) आमाबाबुको मृत्यु ख) विस्थापित ग) भागेका घ) अन्य (कृपया किटानी गर्नुस्)

घ) कुनै सङ्गठन वा समूहले यी बालबालिकाको स्याहारको लागि प्रयास गरिरहेको छ ? कसले र कसरी ?

ङ.) संयोजित, सक्रिय खोज शुरू गरिएको छ ? छ................ छैन.......... कसले यो काम गरिरहेको छ

६. मनोवैज्ञानिक समस्याः

क) विशेषगरी महिला, बालबालिका, किशोरकशोरी असक्त, वृद्धवृद्धा आदिमा के मनोवैज्ञानिक/मनोसामाजिक समस्या देखिएका छन् (जस्तैः राति निन्द्रामा तर्सिने, अत्यन्तै भयभित हुने, एक्लोपनको महशुस गर्ने, खाना खान मन नलाग्ने, चिन्तित भइरहने) छ............... छैन..........

ख) स्थानीय निकाय वा सङ्गठनसँग मनोवैज्ञानिक सहयोग प्रदान गर्ने क्षमता छ ? छ.........छैन........

ग) बालबालिका तथा किशोर–किशोरीका लागि अतिरिक्त क्रियाकलाप उपलब्ध छन् ? छ........ छैन......

घ) कुनै शैक्षिक क्रियाकलाप वा कार्यक्रम उपलब्ध छन् ? छ.............. छैन..........

ङ.) सबै उमेरका बालबालिका खेल्नको लागि तोकिएका स्थान छन् ? छ................ छैन..........

७. अन्य विषयः

क) श्रम वा यौन क्रियाकलापको लागि किशोरी तथा बालबालिकाको शोषण वा गलत प्रयोग भइरहेको छ ? छ................ छैन.......... यदि छ भने, कसले यस्तो गरिरहेको छ ?

ख) यस्ता कार्यलाई रोकथाम गर्न कुनै कदम चालिएको छ?

ग) यस्ता क्रियाकलापबारे कुनै निकायमा जानकारी दिइएको छ ?

घ) अपाङ्गता भएका कुनै महिला, बालबालिका वा अन्य छन्? छन्............... छैनन्..........
यदि छन् भने के उनीहरूलाई स्याहार गरिएको छ ? के उनका सबै आवश्यकता पूरा गरिएका छन् ?

ङ.) काम गर्न वा आफ्ना परिवारलाई सहयोग गर्न बालबालिकाले विद्यालय छोड्दैछन कि ?

च) घटना पश्चात् वा शिविरमा महिला किशोरकिशोरी तथा बालबालिकाको लागि कुनै सुरक्षा सम्बन्धी जोखिम रहेको छ ? (उदाहरणको लागि भौतिक आक्रमण, बलात्कार, अपहरण, हिंसा, बालश्रम, मानव बेचबिखन, दुर्व्यवहार, सशस्त्र समूहमा भर्ती आदि) छ................ छैन..........

छ) शिविर वा स्थल स्थापना गरिएका स्थानमा सुरक्षा सम्बन्धी प्रभावकारी व्यवस्था गरिएको छ ? छ...... छैन..........

८. मानव अधिकारः

क) प्रभावित समुदायमध्ये कतिको महत्वपूर्ण कागजात जस्तैः सर्टिफिकेट, जन्मदर्ता, नागरिकता आदि हराएको छ ? कृपया नाम संकलन गर्नुहोस् ।

ख) समुदायलाई महत्वपूर्ण लाग्ने कुनै अन्य सुरक्षा सम्बन्धी विषय वा समस्या छन् ?

ग) मानव अधिकार उल्लङ्घनका गम्भीर घटना भएको जानकारी छ ? छ.......... छैन..........

विवरणः

१.
२.
३.

अनुसूचि २ः संरक्षण जाँचसूची (Protection Checklist)

१. लाभान्वित/प्रभावित समुदाय रुपरेखाः

- प्रभावित समुदायमा कसैले लैङ्गिक, अपाङ्गता, जनसांखिकीय, सामाजिक, आर्थिक र राजनैतिक रुपरेखा सम्बन्धीत सर्वेक्षण गरेको छ ?
- उक्त जनसंख्या मध्येमा पछाडी पारिएका जातका परिवारहरू छन् ? जातीय, लैङ्गिक, धार्मिक अल्पसंख्यकहरू वा आदिवासी समुदायहरू ?
- महिला तथा बालबालिका घरमुली भएका परिवारहरू ?
- आमा बाबुबाट छुट्टिएका तथा हेरचाहकर्ता विहिन भएका बालबालिकाहरू?

CamScanner

- आपत्कालीन राहत सम्बन्धमा समुदायलाई सवल बनाउन प्रतिक्रिया दिन, र सिकायत तथा गुनासो व्यक्त गर्न कुनै संयन्त्र स्थापीत गरिएको छ ?
- प्रभावित समुदाय लेखाजोखा समुहमा आवद्ध भएका छन् ?

अनुसूचि ३ : संरक्षण विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व, सह-नेतृत्व र सदस्य सँस्था विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	इमेल	भुमिका
१	डा. हेमराज रेग्मी	समाजिक विकास मन्त्रालय	९८५८४७९६६६	hregmi1@gmail.com	नेतृत्व
२	लोकेन्द्र प्रसाद भट्ट	सामाजिक विकास मन्त्रालय	९८५११५८०७२	lokendra76bhatta@gmail.com	नेतृत्व
३	बिन्दु चटौत	सामाजिक विकास मन्त्रालय	९८४८७६९०९४	chabindu1@gmail.com	नेतृत्व
४	प्रतिभा श्रेष्ठ	सामाजिक विकास मन्त्रालय	९८४८४६८९८६	prativashrestha74@gmail.com	नेतृत्व
५	राजकुमार ढुंगाना	UNFPA	९८०१७१३२०१	rdhungana@unfpa.org	सह-नेतृ
६	कृष्ण बहादुर चौधरी	UNFPA	९८०१२४७८६६	chaudhari@unfpa.org	सह-नेतृ
७	प्रकाश कैनी	युनिसेफ	९८५८०८५५१७	pkainee@unicef.org	सह-नेतृ
८	सृजना नेपाल	युनिसेफ	९८५११७८६५५	srnepal@unicef.org	सह-नेतृ
९	प्रकाश आचार्य	युनिसेफ	९८५८०८५५०७	pracharya@unicef.org	सह-नेतृ
१०	नरेन्द्र सिंह कार्की	प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	९८५८४७९६६९	nskarki36@gmail.com	सदस्य
११	कोमल प्रसाद ओझा	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	९७६१२०४२८६	moiaffairsandlaw7@gmail.com,	सदस्य
१२	दिपा चौधरी	प्रदेश प्रहरी कार्यालय,	०९१५२११०३, ९८५८४९०२१३	cdeepa0813@gmail.com	सदस्य
१३	मिना चन्द	फोकल पर्सन, OCMC, Seti Provincial Hospital	९७६५३९९७८९	meenachand444@gmail.com	सदस्य
१४	बैजन्ती गिरी सिंह	यू एन डि पी	९८५१२४९११५	baijanti.singh@undp.org	सदस्य
१५	हिमालय ओझा	यू एन डि पी	९८५१११३०२४	himalaya.ojha@undp.org	सदस्य
१६	प्रतिभा चौधरी	यूएन ओमन	९८५८४२४४२२	pratibha.chaudhary@unwomen.org	सदस्य
१७	अन्जु अधिकारी	विश्व खाद्य कार्यक्रम	९८६१८६०३७४	anju.adhikari@wfp.org	सदस्य
१८	दिपा पौडेल	यूएन ओमन	९८४३१६२३७६	deepa.poudel@unwomen.org	सदस्य
१९	रोजीना काफ्ले	UNOPS	९८६२०२६३३७	rojinak@unops.org	सदस्य
२०	सुदिन प्रधान	UNOPS	९८२०५६०४२५	sudinp@unops.org	सदस्य
२१	मदन सिंह बागचन	PLGSP	९८५८७१००२	madan.bagchan@undp.org	सदस्य
२२	मेनुका बस्नेत	SSPUWP/MoSD	९८५८७५०७७०	basnetbishtmenuka@gmail.com	सदस्य
२३	चेतराज भट्टराई	वर्ल्ड भिजन इन्टरनेसनल	९८५११४७५५९	chetraj_bhattrai@wvi.org	सदस्य
२४	मनोज विष्ट	वर्ल्ड भिजन इन्टरनेसनल	९८४८७२००३७	manoj_bist@wvi.org	सदस्य

	मुकेश पन्त	वर्ल्ड भिजन इन्टरनेस्नल	९८४१९०५६५६	mukesh_pant@wvi.org	सदस्य
	संगिता अधिकारी	मर्सी कोर	९८४८५८१४०२	saadhikari@mercycorps.org	सदस्य
	टंक प्रशाद उपाध्याय	SWISS Contact	९८४८५३२३७८	tanka.upadhyay@swisscontact.org	सदस्य
२८	लोकराज जोसी	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	९८५८४२१८९२	lok.nrcskailali@gmail.com	सदस्य
२९	प्रकाश मडै	निड्स	९८५८७५०९२६	prakashmadai1985@gmail.com	सदस्य
३०	कमला बुढाथोकी ओली	टिपिओ	९८५८४२०१२६	oli.kamala026@gmail.com	सदस्य
३१	देवी खनाल	एनजिओ फेडेरेसन प्रदेश	९८४८४०५७६३	debi_khanal@yahoo.com	सदस्य
३२	सावित्रा घिमिरे	दलित ओमन राइट फोरम	९८४८४२४२७३	dwrf_nepalkli@yahoo.com	सदस्य
३३	हरिलाल चौधरी	सिविन नेपाल	९८५८४२०१००	harilal.cwin@gmail.com	सदस्य
३४	मान बहादुर साउँद	अपाङ्गता महासंघ	९८४८४२६४८०	province7@nfdn.org.np	सदस्य
३५	पवित्रा भट्ट	याक नेपाल	९८४९२२५८६४	pavitrabhatta@gmail.com	सदस्य
३६	किसन कसरा	वाल कल्याण संघ, टिकापुर	९८१५६८०२४२	kisan.kasara@wact.org.np	सदस्य
३७	कैलाशो राना	शान्ति पुनर्स्थापना गृह	९८४७६९६०५५	dhangadhiprc@gmail.com	सदस्य
३८	विनोद कुमार घिमिरे	दलित महिला संघ	९८४८४६७५४२	binodfedo@gmail.com	सदस्य
३९	सेर बहादुर बस्नेत	फाया नेपाल	९८५८४२०८५४	basnetsher@gmail.com	सदस्य
४०	गोमा आचार्य	फाया नेपाल	९८५८४४२२२४२	gomaacharya95@gmail.com	सदस्य
४१	जुद्ध बहादुर रावल	पिसविन	९८६८५२२७१८	peacewin.judha@gmail.com	सदस्य
४२	चन्द्रकान्त पनेरु	कोशिस नेपाल	९८४८६०६०५२	cpaneru7@gmail.com	सदस्य
४३	गिता चौधरी	ओरेक	९८५८४२५२०४	dckailali@worecnepal.org	सदस्य
४४	डा. कृष्ण शर्मा	CMC, Nepal	९८४१३२६३३०	drkrishna573@gmail.com	सदस्य
४५	निरङ्ग चौधरी	Sudurpashchim Samaj	९८४८४९४६१३	nirangsps@gmail.com	सदस्य
४६	राज चौधरी	एकता नेपाल	९८४८६३०३६३	raazchy363@gmail.com	सदस्य
४७	टेक वहादुर विक	CDC, Doti	९८४८६०८६५५	tekabk4@gmail.com	सदस्य
४८	तिलकराम चौधरी	CDC, Doti	९८४८४६७७८९	tilak.chaudhary@cdcdoti.org	सदस्य
४९	पार्वती भण्डारी	साथी संस्था	९८५१३५३०२२	saathi.sudur2024@gmail.com	सदस्य
५०	सविता वुढा	रातो पाटी	९८४२२४०७२०		सदस्य
५१	उन्नती चौधरी	केर्नी.कम	९८४८६१२२९६	unnatiko@gmail.com	सदस्य

प्रदेश सचिव

CamScanner

	मुकेश पन्त	वर्ल्ड भिजन इन्टरनेस्नल	९८४१९०५६५६	mukesh_pant@wvi.org	सदस्य
	संगिता अधिकारी	मर्सी कोर	९८४८५८१४०२	saadhikari@mercycorps.org	सदस्य
	टंक प्रशाद उपाध्याय	SWISS Contact	९८४८५३२३७८	tanka.upadhyay@swisscontact.org	सदस्य
२८	लोकराज जोसी	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	९८५८४२१८९२	lok.nrcskailali@gmail.com	सदस्य
२९	प्रकाश मडै	निड्स	९८५८७५०९२६	prakashmadai1985@gmail.com	सदस्य
३०	कमला बुढाथोकी ओली	टिपिओ	९८५८४२०१२६	oli.kamala026@gmail.com	सदस्य
३१	देबी खनाल	एनजिओ फेडेरेसन प्रदेश	९८४८४०५७६३	debi_khanal@yahoo.com	सदस्य
३२	सावित्रा घिमिरे	दलित ओमन राइट फोरम	९८४८४२४२७३	dwrf_nepalkli@yahoo.com	सदस्य
३३	हरिलाल चौधरी	सिविन नेपाल	९८५८४२०१००	harilal.cwin@gmail.com	सदस्य
३४	मान बहादुर साउँद	अपाङ्गता महासंघ	९८४८४२६४८०	province7@nfdn.org.np	सदस्य
३५	पवित्रा भट्ट	याक नेपाल	९८४९२२५८६४	pavitrabhatta@gmail.com	सदस्य
३६	किसन कसरा	वाल कल्याण संघ, टिकापुर	९८१५६८०२४२	kisan.kasara@wact.org.np	सदस्य
३७	कैलाशो राना	शान्ति पुनर्स्थापना गृह	९८४७६९६०५५	dhangadhiprc@gmail.com	सदस्य
३८	विनोद कुमार घिमिरे	दलित महिला संघ	९८४८४६७५४२	binodfedo@gmail.com	सदस्य
३९	सेर बहादुर बस्नेत	फाया नेपाल	९८५८४२०८५४	basnetsher@gmail.com	सदस्य
४०	गोमा आचार्य	फाया नेपाल	९८५८४४२२२४२	gomaacharya95@gmail.com	सदस्य
४१	जुद्ध बहादुर रावल	पिसविन	९८६८५२२७१८	peacewin.judha@gmail.com	सदस्य
४२	चन्द्रकान्त पनेरु	कोशिस नेपाल	९८४८६०६०५२	cpaneru7@gmail.com	सदस्य
४३	गिता चौधरी	ओरेक	९८५८४२५२०४	dckailali@worecnepal.org	सदस्य
४४	डा. कृष्ण शर्मा	CMC, Nepal	९८४१३२६३३०	drkrishna573@gmail.com	सदस्य
४५	निरङ्ग चौधरी	Sudurpashchim Samaj	९८४८४९४६१३	nirangsps@gmail.com	सदस्य
४६	राज चौधरी	एकता नेपाल	९८४८६३०३६३	raazchy363@gmail.com	सदस्य
४७	टेक वहादुर विक	CDC, Doti	९८४८६०८६५५	tekabk4@gmail.com	सदस्य
४८	तिलकराम चौधरी	CDC, Doti	९८४८४६७७८९	tilak.chaudhary@cdcdoti.org	सदस्य
४९	पार्वती भण्डारी	साथी संस्था	९८५१३५३०२२	saathi.sudur2024@gmail.com	सदस्य
५०	सविता वुढा	रातो पाटी	९८४२२४०७२०		सदस्य
५१	उन्नती चौधरी	केर्नी.कम	९८४८६१२२९६	unnatiko@gmail.com	सदस्य

प्रदेश सचिव

अनुसूचि ४ : मनोसामाजिक मनोविमर्शकर्ताको नक्साङ्कन

Psychosocial Support Contact Details of Sudurpaschim Province

S.N	District	Organization	Staff Name	Workplace	Post	Contact No.
1	All Nepal	TPO Nepal	TPO Nepal	8:00pm-6:00am	TPO Helpline	16600102005
2	All Nepal	Patan Hospital	Patan Hospital	All time	Patan Hospital	1166
3	Province	ITECO Nepal	Harka Bahadur Oli	Province	Psychosocial Counselor	9858025015
4	Kailali	TPO Nepal	Kamala Budhathoki	Su.Pa	Psychosocial Field Officer	9858420126
5		CWIN Child Help Line	Pashupati Khati	Dhangadhi	Psychosocial Counselor	9843293957
6		CMC Nepal	Diwakar Joshi	Province	PS Supervisor	986846220
7			Parbati Chaudhari	Kailali	PS Counselor	9869972939
8			Padma Chand	Dhangadi	Case Manager	9848425804
9			Gita Paneru	Dhangadi	CPSW Co.	9865741331
10			Nirmala Lekhak	Dhangadi	CPSW	9865778485
11			Gita Bohara	Dhangadi	CPSW	9868862143
12			Anishka Joshi	Dhangadi	CPSW	9869986881
13			Rujha Joshi	Dhangadi	CPSW	9866951976
14			Pratixa Chaudhari	Dhangadi	CPSW	9812659066
15			Rewati SK	Dhangadi	CPSW	9869152039
16	Achham	CMC Nepal	Parvati Kumari Bohora	Achham	PS Counselor	9848598392
17			Ganga Dhungana	Mangalsen	Case Manager	9848464899
18			Bhuvaneshori Bhattarai	Mangalsen	Case Manager	9868426345
19			Pansara Rawal	Mangalsen	CPSW Co.	9848587532
20			Sangita Rawal	Mangalsen-12	CPSW	9868498484
21			Khima KC	Mangalsen-13	CPSW	9869713279
22			Kalpana Ku. Tamatta	Mangalsen-11	CPSW	9865750088
23			Jamuna Bhandari	Mangalsen-6,	CPSW	9847976539
24			Nirmala Saud	Mangalsen-1	CPSW	9843535216
25			Kalpana Kumari Battala	Achham	CPSW	9865901777
26			Manisha Dhungana	Achham	CPSW Co.	9868818538
27			Monika Bohora	Safebagar-6,	CPSW	9868759546
28			Bhawana Thakulla	Safebagar-7	CPSW	9865669965
29			Ramila Khadka	Safebagar-3	CPSW	9848998060
30			Sirjana Kunwar	Safebagar-2	CPSW	9868744144
31			Ganga Kunwar	Safebagar-4	CPSW	9849741205
32			Suntala Khadka Knuwnar	Safebagar-8	CPSW	9865780229
33			Kalpana Devkotal	Kamalbazar	CPSW	9866193436

CamScanner

			China Ku. Budha	Kamalbazar	CPSW	9865530257
			Ramita Ku. Adhikari	Kamalbazar	CPSW	9868864450
			Rabina Ku. Karki	Kamalbazar	CPSW	9868676155
			Nirmala Ku. Upadhya	Kamalbazar	CPSW	9845349435
			Birma Bista	Kamalbazar	CPSW	9843248437
39	Bajura	CMC Nepal	Prameshori Shahi	Bajura	PS Counselor	9865894095
40			Santoshi Dani Thapa	Badimalika	Case Manager	9865763059
41			Sarita Das	Badimalika	Case Manager	9865987249
42			Bindra Rawal	Badimalika	CPSW Co.	9868543132
43			Sushila Thapa	Badimalika	CPSW	9848481244
44			Sharada K.C.	Badimalika	CPSW	9848480010
45			Amrita Karki	Badimalika	CPSW	9864314495
46			Amrita B.K.	Badimalika	CPSW	9865612963
47			Kanchana Ku. Singh	Badimalika	CPSW	9868701376
48			Jalpa Khati	Budhiganga	CPSW	9868522558
49			Kalpana Ku. Thapa	Budhiganga	CPSW	9865793971
50			Nirmala Ku. Shaha	Budhiganga	CPSW	9869506500
51			Sunita Ku. Rawal	Budhiganga	CPSW	9847278318
52			Bimala Bista	Budhiganga	CPSW	9868860870
53	Baitadi	CMC Nepal	Lakshmi Deuba	Baitadi	PS Counselor	9848694945
54			Sarashoti Lekhak	Dasaratchand	Case Manager	9848793565
55			Maya Bhatta	Dasaratchand	Case Manager	9864757783
56			Nirmala Mahar	Dasaratchand	CPSW Co.	9746329356
57			Menaka Sharma	Dasarathchand-1	CPSW	9868752525
58			Hira Bhatta	Dasarathchand-2	CPSW	9868774252
59			Maya Tamata	Dasarathchand-3	CPSW	9869513361
60			Radhika Rawal Bohora	Dasarathchand-4	CPSW	9868727792
61			Mina Thapa	Dasarathchand-1	CPSW	9865978358
62			Hemanti Khadka	Patan	CPSW Co.	9868856198
63			Malati Bista	Patan	CPSW	9868725502
64			Bhubi Bist	Patan—8	CPSW	9864641092
65			Laxmi Bista	Patan-9	CPSW	9868555638
66			Hira Sharki	Patan-10	CPSW	9843420344
67			Bhagirathi Ku. Bista	Patan-6	CPSW	9848843358
68			Shanti Chand	Patan	CPSW	9865962016
69	Bajhang	CMC Nepal	Bhuvan Singh	Bajhang	PS Counselor	9843381165
70			Sumitra Rawal	Jayaprithivi	Case Manager	9848610066
71			Pandavi Singh	Jayaprithivi	CPSW Co.	9865669102
72			Parvati Ku. Padhya	Jayaprithivi-7	CPSW	9865784373
73			Dammra Ku. Bom	Jayaprithivi-3	CPSW	9868502451

CamScanner

74			Radhika Ku. Thapa Rokaya	Jayaprithivi-11	CPSW	9847516332
75			Asha Dhami Bista	Jayaprithivi-9	CPSW	9842870856
76			Kalpan Shahi Singh	Jayaprithivi-1	CPSW	9847474280
77			Uttara Adhikari	Bithahadchir	CPSW Co.	9868576727
78			Kalpana Kathayat		CPSW	9866591882
79			Bimala Khadka		CPSW	9864326366
80			Kopila Ku. Aics		CPSW	9844135232
81			Hema Ku. Saud		CPSW	9869439829
82			Harina Dhanuk		CPSW	9864321665
83		TPO Nepal	Neera BK		PS Counselor	9848654419
84			Tara Giri		Psychosocial Counselor	9840560268
85			Anita Bhattarai		Case Manager	9848462861
86			Deumati Kathayat		CPSW	9821674783
87			Gobindi Mahara Khadka		CPSW	9868875715
88	Doti	CMC Nepal	Sarita Kathayat	Doti	CPSW	9865626845
89		TPO Nepal	Rupa Chaudhari		PS Counselor	9865762371
90			Janaki Chand		Psychosocial Counselor	9848744487
91			Punam Basnet		Case Manager	9868536931
92			Shanti Bohora Bhatta		Case Manager	9848797978
93			Godawari Joshi		CPSW	9865917917
94			Suman Joshi		CPSW	9848804424
95			Kalpana Chaudhari		CPSW	9848864888
96	Kanchanprr	CMC Nepal	Krishni Chaudhari	Kanchanpur	CPSW	9808712247

अनुसूचि ५ : अल्पकालिन आश्रय स्थल तथा आवास गृहको नक्साङ्कन

क्र.सं.	संस्थाको नाम	जिल्ला	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्वर	इमेल	आश्रय क्षमता
१	धनगढी उपमहानगरपालिका	कैलाली	पुश्पा जोशी	०९१५२०२४०		६ जना
२	मंगलसेन नगरपालिका	अछाम	सविता जोशी	०९७६२०२५५		८ जना
३	वडीमालिका नगरपालिका	बाजुरा	सिता विक	०९७५४१३०२		६ जना
४	जयपृथ्वी नगरपालिका	बझाङ	गिता शाही	०९२४२१२६२		८ जना
५	पाटन नगरपालिका	बैतडी	डम्मरी भट्ट	०९५४०००७९		८ जना
६	साथी संस्था	कञ्चनपुर	उर्मिला शाही	०९९५२०२०३		२० जना
७	दिपायल शिलगढी नगरपालिका	डोटी	बन्दना वम	९८४८८८८७८७		७ जना
८	महिला मुक्ती समाज	डडेल्धुरा	आरति जोसी	९८६८७१६७०३		६ जना
९	सम्मान गृह (सूदुरपश्चिम समाज)	कैलाली	सरस्वती गुरुङ्ग	९८४८४६९६२७		२ जना
१०	स्थानीय सहकारी	दार्चुला	भगवती बडाल	९८६५७९४५४५		२ जना
११	सिविन वाल हेल्पलाईन (वालवालिकाहरुका लागि)	कैलाली	हरिलाल चौधरी	९८५८४२०१००		१४ जना
१२	भिमदत्त नगरपालिका	कञ्चनपुर	उत्तरा शाही	९८४८७६४२३३		६ जना

प्रदेश सचिव

अनुसूचि ६ : अस्पतालमा आधारित एकद्वार सकंट व्यवस्थापन केन्द्र:

क्र.सं.	अस्पतालको नाम	जिल्ला	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्वर	कैफियत
१	सेती प्रादेशिक अस्पताल	कैलाली	मिना चन्द	९७६५३१९७८९	
२	टिकापुर अस्पताल	कैलाली	शारदा कुमारी पुन मगर	९८५८४८९२१३ ९८४१०१६६४०	
३	महाकाली प्रादेशिक अस्पताल	कंचनपुर	भावना पाठक	९८४८७३६०२०	
४	डडेलधुरा अस्पताल	डडेलधुरा	माया जोशी	९८४८८९९७८३	
५	बाजुरा अस्पताल	बाजुरा	निशा रोकाया	९८६८५३५५४२	
६	डोटी अस्पताल	डोटी	तारा बोहोरा	९८६८३१२०१४	
७	बझाङ अस्पताल	बझाङ	पशुपती भट्ट	९८६५६२७९४४	
८	बैतडी अस्पताल	बैतडी	मिना थापा क्षेत्री	९८४८४२३२३०	
९	अछाम अस्पताल	अछाम	गंगा बुढामगर,	९८४८८४०९१०	
१०	दार्चुला अस्पताल	दार्चुला	रंजु रेग्मी	९८६५५६८१३२	
११	गोकुलेश्वर अस्पताल	दार्चुला	प्रतिक्षा चन्द	९७४९९६७४३८	
१२	गेता अस्पताल	कैलाली	कविता सुनार	९८४८०९८८००	

अनुसुची ७ स्थानीय तहमा रहेका मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको नक्सांकन

सि.न.	जिल्लाको नाम	स्थानीय तहको नाम	परामर्शकर्ताको नाम	परामर्शकर्ताको नम्बर
१	कैलाली	धनगढी उप-महानगरपालिका	जयन्ती सिंह	९८६८७४६०२
२		टीकापुर नगरपालिका	मिना रावल	९८४८४२५६७४
३		घोडाघोडी नगरपालिका	शर्मिला चौधरी	९८४८५६००४१
४		गोदावरी नगरपालिका	समिता कुमारी भट्ट	९८४८६२७१५४
५		गौरीगँगा नगरपालिका	टेक राज ओझा	९८६५६३३६३९
६		जानकी गउँपालिका	सुनिता चौधरी	९८४८४०३४९५
७		कैलारी गाउँपालिका	मझिला चौधरी	९८४८९७३५८३
८		लम्किचुहा नगरपालिका	सचिन चौधरी	
९		जोशीपुर गाउँपालिका	रेनुका चौधरी	९८४७१३३५१३
१०		बर्दगोरिया गाउँपालिका	दिनेश पाण्डेय	९८४८४७७३१७
११		चुरे गाउँपालिका	तारा भट्ट	९८६५६५१४९८
१२	डोटी	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	निर्मला बम	९८४८६८७१२५
१३		पूर्वीचौकी गाउँपालिका	महेश बहादुर खड्का	९८६५७४६४४६
१४		बडीकेदार गाउँपालिका	दिर्घ राज ओझा	9868845602
१५		के.आइ. सिह गाउँपालिका	शुशिला कुमारी शाही	
१६		आदर्श गाउँपालिका	जानकी सिंह	९८६९९७२९३०
१७		बोगटान फूडसिल गाउँपालिका	गरिमा मल्ल	9768970253
१८	अछाम	मंगलसेन नगरपालिका	रमिता ढुंगाना	9868545882
१९		रामारोशन गाउँपालिका	गंगा कुमारी कुंवर	9865750827
२०		ढकारी गाउँपालिका	लक्ष्मी कुमारी बुढा	9845942930
२१		मेल्लेख गाउँपालिका	चन्द्रा भण्डारी	९८४७६९९२३३
२२		चौरपाटि गाउँपालिका	बम बहादुर बोहरा	9860254322
२३		बन्नीगाढ जयागढ गाउँपालिका	दान ठकुन्ना	9848472770
२४		पन्चदेवल विनायक नगरपालिका	भरत धामी	
२५	बाजुरा	बडीमालिका नगरपालिका	नर बहादुर रावल	9848480059
२६		गौमुल गाउँपालिका	भुवन रोकाया	9865752405
२७		जगन्नाथ गाउँपालिका	गँगाराम बिष्ट	9858076990
२८		खसड छेडेदह गाउँपालिका	सुरेन्द्र बहादुर रावत	9848442568
२९		बुढीगंगा नगरपालिका	टेक बहादुर सिंह	9848618754
३०		त्रिवेणी नगरपालिका	खेम राज गिरी	9847141608
३१		बुढीनन्दा नगरपालिका	मनकुमारी बि.सि रोकाया	9848437101
३२		हिमाली गाउँपालिका	तुलषा रोकाया	9862477213
३३		स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिका	पदम सिंह कठायत	९८४२३२३४४०
३४	डडेल्धुरा	अमरगढी नगरपालिका	सावित्री ओझा	९८४८७८६८४०
३५		भागेश्वोर गाउँपालिका	दिपक राज भट्ट	9843879056

प्रदेश सचिव

३६		अजयमेरु गाउँपालिका	बिनोद महता	९८६५६२३५७६
३७		आलिताल गाउँपालिका	हरिना कुमारी पाली बोहोरा	9763277550
३८	कंचनपुर	भीमदत्त नगरपालिका	निर्मला मल्ल	९८४३४७१०४०
३९		बेद्कोट नगरपालिका	निलाक्षी बिष्ट	9824592855
४०		कृष्णपुर नगरपालिका	बिष्णु चौधरी	9868452277
४१		शुक्लाफाँटा नगरपालिका	चादनी खड्का	9865441580
४२		पुनर्वास नगरपालिका	कल्पना कुमारी लुईंटेल (बडू)	9869780108
४३	बैतडी	दशरथचन्द नगरपालिका	विष्ना कार्की भट्ट	9868412879
४४		पुर्चौडी नगरपालिका	सुनिल बोहोरा	9865979318
४५		पाटन नगरपालिका	कन्चन चन्द	9860747974
४६		दोगाडाकेदार गाउँपालिका	प्रताप सिंह महरा	9867867611
४७	बझांग	जयपृथ्वी नगरपालिका	मनिता के सी	9867513368
४८		केदारस्यु गाउँपालिका	उमेश गुर्धामी	9748256804
४९		वित्थरचिड गाउँपालिका	शंकर बहादुर खड्का	9849993009
५०		मष्टा गाउँपालिका	चक्र कुमार जेठारा	9865654852
५१		दुर्गथली गाउँपालिका	जयस कुमार खाती	9849431087
५२	दार्चुला	अपिहिमाल गाउँपालिका	दिपेन सिंह मन्याल	9868711661
५३		मलिकार्जुन गाउँपालिका	कविन्द्र सिंह धामी	9848434022
५४		शैल्यशिखर नगरपालिका	ललिता धामी	9742493771
५५		नौगाड गाउँपालिका	युबराज सिंह ठगुन्ना	९८६३०८४३७२
५६		लेकम गाउँपालिका	राजेश जोशी	9848232357
५७		दुहु गाउँपालिका	रोशन बम्	9769880184
५८		मार्मा गाउँपालिका	राजेन्द्र सिंह बिष्ट	9840800201
५९		ब्याँस गाउँपालिका	लक्ष्मण सिंह महर	9865688535
६०		महाकाली नगरपालिका	सुनिता बिष्ट	9842250024

CamScanner

सन्दर्भ सामग्री

https://sites.google.com/site/nepalprotectioncluster/
https://drive.google.com/file/d/1kj0nV31mRoLXy22RddHpf-vlkGYe_ncd/view
https://ag.gov.np/files/Nepalko-Sambidhan-2072-Nep-Asoj-3-Nepal-Rajpatra-Bhag-1.pdf
http://bipad.gov.np/np/publications/detail/123
http://bipad.gov.np/np/publications/detail/112
https://un.org.np/sites/default/files/doc_publication/202202/2021%20EQ%20ERP%20FINAL.pdf
https://un.info.np/System/SignDownloadFile/6436
http://moial.karnali.gov.np/np/page-view/277
https://bipad.gov.np/uploads/publication_pdf/Eng_version
Monsoon_Preparedness_and_Response_Plan,_2077.pdf
https://drive.google.com/file/d/0B8uAVM316F0XLXpSVk1leXh6MTQ/view?resourcekey=0-nR5ah4aqGP-3CmMr57eB_w
http://moial.sudurpashchim.gov.np/node/351
http://moial.sudurpashchim.gov.np/index.php/node/345

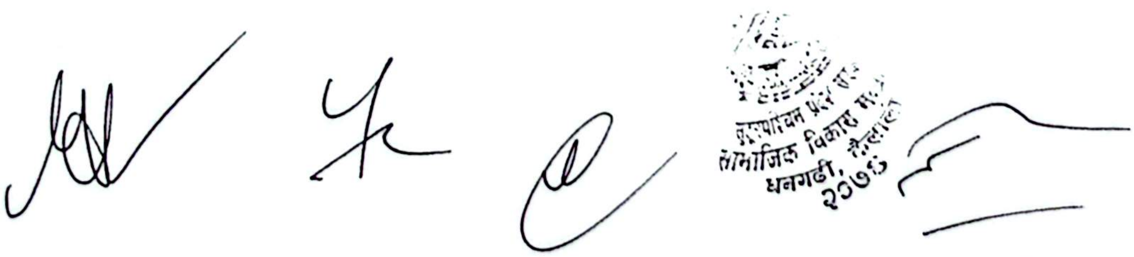

प्रदेश सचिव

CamScanner